הלכות נשיאת כפים

ילקוט יוסף

מתוך ילקוט יוסף, מאת הרב יצחק יוסף.
הטקסט נלקח מאתר «ילקוט יוסף חינם – האתר להפצת יהדות» (yalkut.info).
זכויות היוצרים על הטקסט שמורות לבעליהן. הקובץ נועד ללימוד בלבד ואינו למכירה.
geulaquiz.com

סימן קכח – הלכות נשיאת כפים

א מצות עשה מן התורה שהכהנים יברכו את ישראל בנשיאת כפים. וכל כהן שנמצא בבית הכנסת בעת שהחזן קורא "כהנים" בעת חזרת השליח צבור, ואינו עולה לדוכן לברך את ישראל, אף על פי שביטל מצות עשה אחת, הרי זה כאילו עובר על שלש מצות עשה, שנאמר, כה תברכו, אמור להם, ושמו את שמי על בני ישראל. וכל כהן שעולה לדוכן ומברך את ישראל, גם הוא מתברך, שנאמר ואברכה מברכיך. ואפילו אם אין שם כהן אלא כהן אחד, אם קראו כהנים ולא עלה, הרי זה עובר בעשה כנז'. [שארית יוסף חלק ג עמוד קלח. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה א עמוד ריד].

ב במה דברים אמורים [שכהן שלא נשא כפיו כאילו עובר על ג' מצות עשה] אם היה הכהן בבית הכנסת בשעה שקראו כהנים, או אם אמרו לו לעלות או ליטול ידיו. אבל אם לא היה בבית הכנסת בשעה שהשליח צבור קרא כהנים, אינו עובר אפילו בעשה דכה תברכו. לפיכך כהנים שאינם יכולים לעלות לדוכן מסיבת חולשה או זיקנה מופלגת, יצאו מבית הכנסת בשעה שקורא החזן כהנים. ואף על פי שאחר כך יכולים לחזור מיד, מכל מקום כדי שלא יאמרו שהם פגומים נהגו שלא להכנס לבית הכנסת עד שיגמרו ברכת כהנים. אבל כהנים בריאים היוצאים לחוץ כדי שלא לברך, הם בכלל מה שאמרו, שכל כהן שאינו מברך אינו מתברך. [שארית יוסף חלק ג עמוד קלט. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה ב עמוד רטז].

ג אולם כהנים שאינם ראויים לעלות לדוכן, כגון כהן שנשא גרושה, או כהן שהוא חלל וכדומה, ואפילו הפסולים מדרבנן, אינם צריכים לצאת מחוץ לבית הכנסת בשעה שהשליח צבור קורא כהנים, שהרי אין כוונתו אלא על הכשרים לישא כפיהם. ויש אומרים שהדין כן אפילו אין שם כהנים אחרים אלא אלה שחכמים פסלום. ומכל מקום כשאין בבית הכנסת כהנים אחרים רק אלו הפסולים מדרבנן טוב שיצאו לחוץ קודם רצה. ונכון שהמקריא כהנים יכוין בדעתו שאינו קורא כי אם לראויים לנשיאת כפים, ואין בהם פיסול אפילו מדרבנן. [שארית יוסף חלק ג עמוד קלט. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה ג עמוד ריז].

ד מצות נשיאת כפים היא מן התורה גם בזמן הזה שאין לנו בית המקדש ובטלה העבודה בבית המקדש. [שארית יוסף חלק ג עמוד קמ. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סי' קכח הע' ד עמוד ריז].

ה יש אומרים שכשם שיש מצוה על הכהנים לברך את ישראל כך יש מצוה על הישראל להתברך מפי הכהנים. ויש חולקים. [שארית יוסף חלק ג עמוד קמג. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה ה עמוד רכד].

ו מי שנאנס ולא התפלל בצבור, והפסיד ברכת כהנים וקריאת התורה, ויש בידו האפשרות ללכת ולשמוע ברכת כהנים, או קריאת התורה, יש אומרים שיש לו לשמוע קריאת התורה שנתקנה לחובת הצבור. ויש אומרים שיש לו להעדיף לשמוע ברכת כהנים, דשמא יש מצוה גם על הישראל להתברך מפי הכהנים, והוה ליה ספק במצוה דאורייתא. [שארית יוסף חלק ג עמוד קמד. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה ו עמוד רכה].

ז המתפלל בבית כנסת שאין להם כהן, ורוצה לעבור למנין אחר שיש שם כהן כדי להתברך מפי הכהנים, מאחר ויש אומרים שיש מצוה גם על הישראל להתברך מפי הכהנים, רשאי לעשות כן, אלא אם כן הוא משמש במנין הראשון כשליח צבור, או שהוא מזכה אותם לפני קריאת התורה בדברי תורה וכדומה, דבכהאי גוונא יש לו לוותר על מצוה יקרה זו, ולא לשמוע ברכת כהנים אפילו בקביעות, כדי לזכותם, וכבר נאמר, אם תוציא יקר מזולל, כפי תהיה. [שארית יוסף חלק ג עמוד קמה. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה ז עמוד רכז].

ח אין נשיאות כפים בפחות מעשרה, דהוי בכלל דברים שבקדושה שאינם נאמרים אלא בעשרה. והכהנים בכלל המנין, לפי שהכהנים גם הם בכלל הברכה, מדכתיב ואני אברכם, כלומר לכהנים. אבל קטן אינו מצטרף למנין, כמו שאינו מצטרף למנין לחזרה ולקדיש. [שארית יוסף חלק ג עמוד קמו. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה ח עמוד רכז].

ט אם היו עשרה בתחלת החזרה, ויצאו מקצתם, ונשארו רוב מנין והשליח צבור ממשיך בתפלת החזרה, אין לכהנים לישא את כפיהם, שאין להם להתחיל בברכת כהנים כשאין מנין בבית הכנסת. אבל אם היה מנין בבית הכנסת, והתחילו הכהנים בברכתם, ויצאו מקצת מהעשרה, אין לכהנים להפסיק, אלא ימשיכו את ברכת כהנים אף שאין שם מנין. [שארית יוסף חלק ג' עמוד קמו. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה ט עמוד רכח].

יא אין העליה לדוכן מעכבת, ולכן גם במקום שאין דוכן, מצוה על הכהנים לברך את ישראל בנשיאת כפים גם אם עומדים על הקרקע. ורק כשאפשר הדבר בנקל שהכהנים ישאו כפיהם באופן שיעלו על דוכן, מצוה מן המובחר לעשות כן. [שארית יוסף חלק ג עמוד קמז. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה יא עמוד רכט].

יב לפיכך אם השליח צבור כהן, ואין שם כהן אחר, אם התיבה שעומד עליה השליח צבור סמוכה להיכל, באופן שאם ישא כפיו השליח צבור הכהן במקומו, כל העם יהיו לפניו, ויהיו בכלל הברכה, אין צריך שיעלה לדוכן דוקא, שאין הדוכן מעכב. אבל אם התיבה רחוקה מן ההיכל, באופן שחלק

ניכר מן הצבור לא יהיו לפניו, ולא יהיו בכלל הברכה, יעלה לדוכן וישא כפיו. וגם זה הוא דוקא באופן שמתפלל מתוך הסידור, ומובטח לו שלאחר שישא כפיו יוכל לחזור לתפלתו ללא בלבול וטירוף דעת מאימת הציבור, אבל אם חושש שמא יבוא להטרד ולהתבלבל אם ילך לדוכן לישא את כפיו, ישא כפיו במקומו בתיבה, ואינו צריך לעלות לדוכן. [וטוב להחמיר שיטול ידיו בין לחש לחזרה. ומכל מקום מן הדין אין צריך ליטול ידיו קודם לכן, שיש לסמוך על נטילת ידים שחרית]. [שארית יוסף חלק ג עמוד קמח. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה יב עמוד רלא].

יג ישראל שמברך בנשיאת כפים בכוונת מצוה, עובר בעשה, שנאמר, דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל, אתם ולא זרים, ולאו הבא מכלל עשה, עשה. ומכל מקום הורים שמברכים את ילדיהם בנוסח ברכת הכהנים, וכן רבנים המברכים את תלמידיהם, רשאים לסמוך את ידיהם על ראשם בשעת הברכה, ואפילו בשתי ידים זוכות כאחת, ואין להקפיד לברך דוקא ביד אחת בלבד, כי אין האיסור לזרים לברך את ישראל אלא כשעושים כן בכוונת מצוה, ובנשיאת כפים כדרך הכהנים, אבל בסמיכת ידים ושלא בכוונת מצוה, שפיר דמי, כי טוב בעיני ה׳ לברך את ישראל. וגם משום נשיאת שם שמים לבטלה אין לחוש, שהרי פסוקים הם בתורה, ורשאים לאומרם כהוייתם. ולכן מה שיש נוהגים לברך את החתן והכלה בעת החופה בפסוקים יברכך ה׳ וישמרך וכו׳, אין בזה שום חשש איסור. [שאר״י ח״ג עמ׳ קמט. ילקו״י מהד׳ תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קכח הע׳ יג עמ׳ רלד].

יד כשם שמצינו בעבודת בית המקדש שיש חיוב על הכהנים לברך את ישראל פעם אחת בבוקר אחר קרבן תמיד של שחר, כך הוא החיוב בזמן הזה, לברך את ישראל פעם אחת ביום. ואם עלה פעם אחת ביום, שוב אינו עובר בעשה אף אם אמרו לו עלה. [שארית יוסף חלק ג עמוד קנ. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה יד עמוד רלו].

טו כהן שנשא כפיו בברכת כהנים כדת, וברצונו לישא כפיו שנית באותו יום בצבור אחר, [או פעם שלישית], אף על פי שאינו חייב, שכבר יצא ידי חובת המצוה בנשיאת כפיו הראשונה, מכל מקום רשאי לברך שנית אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וכו׳, ולברך ברכת כהנים, ואפילו אם יש שם כהנים אחרים הנושאים כפיהם. וכן כהן שעלה לדוכן בשחרית, חוזר ועולה לדוכן במוסף בשבתות וימים טובים וראשי חודשים, וכל שכן בצבור אחר. והרי זה דומה למצות ציצית ותפילין, שאף שיוצא ידי חובתו בלבישתם והנחתם פעם אחת ביום, מכל מקום כל פעם שחוזר ללבשם מקיים מצוה ומברך עליה. וכן המנהג, ובמקום מנהג אין לומר ״ספק ברכות להקל״. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קנב. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה טו עמוד רלח].

טז כהן שעדיין לא התפלל שחרית, ונכנס לבית הכנסת ומצא שהשליח צבור הגיע בתפלת החזרה לברכת רצה, אין התפלה מעכבת אותו מלישא כפיו, לפיכך יעקור רגליו כשאומר השליח צבור רצה, ובסוף ברכת מודים יברך ברכת כהנים. (אבל אם מצא את השליח צבור בברכת מודים, לא יעלה לדוכן, שכל כהן שלא עקר רגליו ברצה שוב אינו עולה לדוכן). ואם עדיין לא הספיק הכהן לברך ברכות התורה, נכון שיברך תחלה ברכות התורה בין רצה לברכת כהנים, ואחר כך ישא כפיו ויברך ברכת כהנים. ואם לא יספיק לברך ברכות התורה, רשאי לישא כפיו גם בלא ברכות התורה. ואם הכהן חושש פן יעבור זמן קריאת שמע, יקרא לפחות פרשה ראשונה של קריאת שמע, או אפילו פסוק ראשון עם ברוך שם וכו׳, בין רצה לברכת כהנים, בטרם ישא כפיו. ואפילו אם הוא חושש שיעבור זמן תפלה, אם אמרו לו לעלות, יעלה לדוכן ויברך ברכת כהנים, שברכת כהנים היא מצוה מן התורה, והתפלה מדרבנן, מאחר שכבר התפלל ערבית מאמש, ויצא ידי חובת תפלה מן התורה. ועוד שיש לתפלת שחרית תשלומין במנחה. ואם לא אמרו לו לעלות ילך חוץ לבית הכנסת ויתפלל. [שארית יוסף חלק ג עמוד קנד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה טז עמוד רמג].

יז המנהג פשוט בארץ ישראל שהכהנים נושאים כפיהם בכל יום בין בימי החול בין בשבתות וימים טובים. ומרן הבית יוסף השבח השביח מנהג זה. אולם חלק מהאשכנזים בערי הגליל בארץ ישראל לא נהגו לישא כפיהם בימי החול. אבל יותר נכון שגם הם ינהגו לישא כפיהם בכל יום, כי טוב בעיני ה׳ לברך את ישראל. וכיום קהלות רבים בחוץ לארץ מבני עדות המזרח גם כן נוהגים שהכהנים נושאים כפיהם בחול כמו בשבת. וקהלות שנהגו בחו״ל שלא לישא כפיהם בכל יום, מותר להם לשנות ממנהגם, ולהנהיג נשיאת כפים בכל יום. וכל שכן שאם הכהן כבר עלה, דשוב לא ירד. [וכהן שנקלע בחו״ל למקומות שאין הכהנים נושאים כפיהם, אין צריך שיצא מחוץ לבית הכנסת סמוך לברכת כהנים]. [שארית יוסף חלק ג עמוד קנד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה יז עמוד רמד].

יח מחנכים גם את הקטנים שיעלו לדוכן לישא כפיהם יחד עם הגדולים. [ומחנכים אותם גם בברכה, ואין כאן חשש ברכה לבטלה]. אבל קטן לא ישא כפיו כשהוא כהן יחיד בבית הכנסת, ורק אם יש שם גם כהנים גדולים הקטן ישא כפיו עם הגדולים. ואם יש שם כהן אחד גדול, וכהן אחד קטן, אין השליח צבור מקריא ״כהנים״. ורק כשיש לפחות שני כהנים גדולים, אזי השליח צבור מקריא ״כהנים״. [שארית יוסף חלק ג עמוד קנה. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה יח עמוד רמט].

יט יש נוהגים שכהן רווק אינו עולה לדוכן לישא כפיו בברכת כהנים, לפי שהכהן המברך את ישראל צריך שיהיה שרוי בשמחה ובטוב לבב, ואמרו חז״ל ביבמות כל השרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה, שנאמר ושמחת אתה וביתך. אולם המנהג בכל ארץ ישראל וגלילותיה שגם כהן רווק נושא כפיו ומברך ברכת כהנים. והמחמיר בזה אינו אלא מן המתמיהים, שחומרא הבאה לידי קולא היא, כי הנמנע מלישא כפיו מפסיד מצות עשה מן התורה החשובה כשלש מצות עשה לפיכך כהנים רווקים שבאו מחוץ לארץ ממקומות שנהגו שרווקים אינם נושאים כפיהם, הואיל וזכו לעלות לארץ ישראל

חייבים לנהוג כמנהג ארץ ישראל לישא כפיהם, ולא יאבדו בידים מצוה יקרה וחשובה זו. ובפרט שכן פסק מרן השלחן ערוך שקבלנו הוראותיו. והמברך ישא ברכה מאת ה'. [שארית יוסף חלק ג עמוד קנו. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה יט עמוד רנא].

כ כהן בן י"ג שנה אף שאין ידוע אם הביא ב' שערות או לא, נושא את כפיו יחידי בדרך אקראי. ואם אין שם כהן אחר אלא הוא, יכול לישא כפיו בקביעות. וכן בישיבות קטנות שכל התלמידים צעירים שטרם נתמלא זקנם, רשאי כהן בן י"ג שנה לישא כפיו, אפילו בקביעות, אף שנמצא עמהם רב או מחנך. וכן המנהג. [ומה שאמרו שכהן שלא נתמלא זקנו לא יעלה לדוכן בקביעות, היינו כאשר רוב הצבור אנשים שנתמלא זקנם, אבל בישיבות קטנות שכולם בני גילו, שפיר דמי שיעלה לדוכן אף בקביעות]. [שארית יוסף חלק ג עמוד קנז. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה כ עמוד רנג].

כא הכהנים צריכים ליטול את ידיהם לפני שעולים לדוכן לברכת כהנים, ואף כהן שנטל ידיו בשחרית קודם התפלה, צריך לחזור וליטול ידיו סמוך לנשיאת כפיו. ומנהג מצרים כדעת הרמב"ם, שאין הכהנים נוטלים ידיהם לנשיאות כפים, וסומכים על נטילת ידים שחרית. ובמוסף נוטלים ידיהם, משום שכבר הסיחו דעתם. אך מנהגינו שלא לסמוך על נטילת ידים שחרית, אלא הכהנים חוזרים ונוטלים ידיהם קודם נשיאת כפים. אולם כשיש מנין מצומצם וכאשר הכהן יצא ליטול ידיו לא ישארו שם תשעה המקשיבים לברכותיו של השליח צבור ועונים אמן אחר ברכותיו, אין צריך שהכהן יטול ידיו, ובלבד שנזהר לשמור ידיו טהורות, ולא נגע במנעליו קודם שחלצן. [שארית יוסף חלק ג עמוד קנח. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה כא עמוד רנה].

כב הכהנים צריכים ליטול את ידיהם בכלי שיהיה בו רביעית, ועד הפרק של הזרוע, שהוא חבור היד והזרוע. ואין מברכים על נטילה זו אפילו אם הסיח דעתו משמירת ידיו מנטילת ידיו שחרית, או שנגע במקום מטונף. ולכתחלה טוב שכל כהן ישמור ידיו שלא יסיח דעתו מהם ליגע במקומות המטונפים, כדי שלא להכנס לכתחלה בספק ברכה במה שנוטל ידיו סמוך לנשיאת כפיו. [שארית יוסף חלק ג עמוד קס. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה כב עמוד רנח].

כג אם יש לוי בבית הכנסת הוא נוטל את ידי הכהנים. ומכל מקום נטילת הידים על ידי הלוי אינה מעכבת. ולכן אם הכהן חושש שאם ימתין ללוי שיטול ידיו יפסיד מצוה זו, יטול בעצמו. ועל כל פנים ראוי מאד שלא לבטל דין זה. וכשיש שם כמה לויים, נוטל אחד מהם. ויש נוהגים שהלויים אוחזים בכלי ושופכים יחד מהכלי על ידי הכהנים. ולוי קטן לא יצוק לבדו על ידי הכהן, אלא יכול רק לסייע ללוי גדול בנטילה זו. [שארית יוסף חלק ג עמוד קסא. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה כג עמוד רס].

כד אם אין שם לוי יש אומרים שבכור יטול ידי הכהנים, אך אין הכל נוהגים להקפיד בזה, אלא כשאין לוי הכהן נוטל את ידיו בעצמו. וטוב יותר שהכהנים יטלו ידי עצמם, מאשר יטלו ידיהם על ידי ישראל. [ילקו"י שארית יוסף ח"ג עמ' קסג. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה כד עמוד רסב].

כה יש אומרים שאם הלוי הוא תלמיד חכם והכהן עם הארץ, לא יצוק הלוי מים על ידי הכהן. ותלמיד חכם נקרא זה ששואלים אותו הלכה בדברים המצויים ואומרה, ורחמי שומעניה, ופרקו נאה, ויש בו יראת שמים. ואם יש שם כהן אחד תלמיד חכם, יש אומרים שמציל את כל שאר הכהנים, ואז הלוי שהוא תלמיד חכם יטול ידי הכהן החכם ואחר כך יטול שאר הכהנים. ויש אומרים שגם באופן כזה לא יטול לוי תלמיד חכם את ידי הכהנים כלל. ושב ואל תעשה עדיף. [שארית יוסף חלק ג עמוד קסג. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה כה עמוד רסב].

כו גם בתשעה באב וביום הכפורים על הכהנים ליטול את ידיהם עד פרק הזרוע, וכפי מנהגם בכל יום. ואף על פי שהרב כף החיים כתב, שיטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו, נראה עיקר שיטלו ידיהם עד פרק הזרוע, וכדעת רוב האחרונים. [שארית יוסף חלק ג עמוד קסו. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה כו עמוד רסו].

כז לכתחלה ראוי שהכהן לא ישהה בין הנטילה לנשיאת כפים יותר משיעור מהלך עשרים ושתים אמה. ולכן ראוי שהחזן לא יאריך ברצה. וכן יש ליזהר לכתחלה שלא לדבר בין הנטילה לברכת כהנים. [אפילו בעת שנוטל ידיו מחוץ לבית הכנסת]. ומכל מקום רבים לא נהגו להקפיד ליטול ידיהם סמוך כל כך לברכה, דיש אומרים דתיכף לנטילה ברכה היינו תיכף לנטילה עקירת רגליו לברכה. וגם סומכים על מה שנטלו ידיהם בשחרית. [שארית יוסף חלק ג עמוד קסו. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה כז עמוד רסז].

כח אף לדעת מרן השלחן ערוך שפסק שצריכים הכהנים ליטול ידיהם קודם נשיאת כפים בשחרית, מכל מקום אין הנטילה לפני נשיאת כפים מעכבת, ובשעת הדחק יכול לסמוך על מה שנטל ידיו שחרית, ולכן אם היה השליח ציבור כהן, ואין שם כהן אחר, אף על פי שטוב להחמיר שיטול ידיו בין תפלת לחש לתפלת החזרה, מכל מקום אפילו לא נטל ידיו נושא כפיו. וכן אם יצטרך הכהן לעבור לפני המתפלל כדי ללכת ליטול ידיו, או שיצטרך לצאת מבית הכנסת, ואין שם אלא מנין מצומצם, נושא כפיו בלא נטילת ידים, ובלבד שנזהר לשמור ידיו טהורות, ולא נגע במנעליו קודם שחלצן. ואם יש בבית הכנסת שמונה ישראלים ושלשה כהנים, ושנים מן הכהנים אינם נושאים כפיהם מאיזו סיבה, אינם צריכים לצאת מבית הכנסת בשעת ברכת

כהנים או קודם לכן. וכל שכן שאינם צריכים לצאת קודם "רצה", כיון שאין מנין בבית הכנסת בלעדיהם. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קסז. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה כח עמוד רסח].

כט כהן שנטל ידיו לנשיאת כפים של שחרית, אם שמר ידיו ולא נגע במקומות מכוסים, אינו חייב ליטול את ידיו שנית למוסף. והמחמיר ליטול ידיו גם לשחרית וגם למוסף, תבוא עליו ברכה. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קסח. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן הערה עמוד רעא].

ל מותר לכהנים ליטול ידיהם בשבת ממים שנתנו בהם מי ורדים, ובלבד שיתנו את המי ורדים מערב שבת או מערב יום טוב. וגם ביום הכפורים מותר ליטול ידים ממים שמעורב בהם מי ורדים, ואין בזה חשש סיכה. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קסח. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה ל].

לעלות לדוכן עם מנעלים

לא רבן יוחנן בן זכאי תיקן, שהכהנים לא יעלו לדוכן לברך את ישראל בסנדל או במנעל לרגליהם, מפני כבוד הצבור ופירש רש"י, מפני שעל ידי שהכהנים נושאים כפיהם, בגדיהם מתרוממים כלפי מעלה, ונראים נעליהם לצבור, ואין זה כבוד הצבור לראות נעליהם עם הטיט שעליהם. ויש פוסקים שסוברים שמטעם זה אין לאסור אלא לאלה שעולים לדוכן, אבל לנושאים כפיהם על גבי קרקע למטה מההיכל, מותר להם שלא לחלוץ נעליהם אשר ברגליהם. אולם יש חולקים ואומרים שגם על גבי קרקע אסור, שלא חילקו חכמים בדבר. ועוד, שיש עוד טעם בגמרא שלפיו יש לאסור בכל ענין. והמנהג פשוט בארץ ישראל שהכהנים חולצים נעליהם בכל ענין. וכן ראוי לנהוג. אך בחוץ לארץ ישנם כהנים שמקילים בדבר, ונושאים כפיהם בנעליהם כשהם עומדים על גבי קרקע. והואיל ויש להם על מי לסמוך, אין מזניחים אותם, שיש לחוש שאם ימחו בידם יתבטלו לגמרי ממצות ברכת כהנים. אבל הכהנים הנגשים אל ה' והמהדרים במצות, גבורי כח עושי דברו, לעולם חולצים נעליהם קודם ברכת כהנים. וכזה ראה וקדש. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קסט. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה לא עמוד רעב].

לב גם בתשעה באב וביום הכפורים שנועלים נעלי בד, צריכים הכהנים לחלוץ את המנעלים קודם עלותם לדוכן. ואמנם כהן חולה הסובל מצינה, מותר לו לישא כפיו במנעל של לבד, ולכן חולה שקשה לו לילך בלא מנעלים, טוב שינעל מנעלי בד כדי שיוכל לישא כפיו עם מנעל בד. ואם אין לו מנעלי בד, יכול לישא כפיו אף במנעל עור, וכמבואר. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קע. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה לב עמוד רעג].

לג יש אומרים שחליצת המנעלים צריכה להיות קודם לנטילה, ולפי זה חליצת המנעלים צריכה להיות מחוץ לבית הכנסת. אבל מנהגינו עכשיו ללכת חוץ לבית הכנסת ליטול ידיהם וכשעולין לדוכן חולצין מנעליהם. ומניחין המנעלים למטה מן הדוכן, והצנועים מצניעים אותם במקום צנוע תחת הספסלים. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קע. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סי' קכח הערה לג עמוד רעד].

לד נכון שלא לעלות לדוכן יחף ממש, שהרי אין רגילים בזמן הזה לעמוד יחפים לפני גדולים, אלא יש לעלות בגרביים, וכן המנהג. [שאריית יוסף ח"א עמו' קע. ילקו"י מהדורת תשס"ד תפלה ב' עמוד רעד].

לה כשיש בבית הכנסת ב' כהנים הנושאים כפיהם, קודם שיתחילו לברך אשר קדשנו וכו', אומר להם השליח צבור: כהנים, שאין הכהנים חייבים לברך אלא אם כן אמרו להם לברך, שכן נאמר: כה תברכו את בני ישראל אמור להם, ותירגמו, כד תימרון להון, והיינו דהחיוב הוא רק כאשר אומרים להם לברך. ואמירה זו היא קריאת כהנים שאנו אומרים קודם שהכהנים נושאים כפיהם. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קעא. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה לה עמוד רעד].

לו ומכל מקום אין הקריאה "כהנים" מעכבת את הכהנים מלישא את כפיהם. ולכן אם אירע שהכהנים בירכו בלי שיקראו להם כהנים, אין צריכים לחזור ולקרוא להם ולברך שנית. אך לכתחילה לא יברכו עד שיקראו להם כהנים. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קעב. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה לו עמוד רעה].

לז כשיש שם כהן אחד, אין השליח צבור קורא לו, אלא הוא מעצמו מברך ומחזיר פניו לקהל, שנאמר, אמור להם, לשנים. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קעב. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה לז עמוד רעו].

לח כבר נתבאר לעיל [סעיף יח] שאם יש שם כהן אחד ומצטרף עמו כהן קטן [הנושא כפיו משום חינוך], אין השליח צבור קורא להם "כהנים", אלא נושאים את כפיהם מעצמם. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קעג. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה לח עמוד רעז].

לט אין המקריא שקורא כהנים רשאי לפתוח בקריאת יברכך עד שיכלה אמן [שאחר ברכת הכהנים] מפי הצבור, ואין הכהנים רשאים להתחיל בברכת אשר קדשנו וכו' עד שתכלה קריאת כהנים מפי המקרא. [וכהנים שטעו ובירכו אשר קדשנו במצותיו וצונו לברך ברכת כהנים, יצאו ידי חובת הברכה, ואינם צריכים לחזור ולברך כפי הנוסח הנכון]. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קעד. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה לט עמוד רעח].

מ וכן השליח צבור לא יתחיל בשום תיבה שבברכת כהנים עד שיסיימו הכהנים את התיבה שלפניה. [הר"ן מגילה כד: שאר"י ח"ג עמוד קעד. ילקו"י מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סי' קכח הערה מ' עמוד רעח].

מא יש להקפיד שהשליח צבור יקריא ברכת כהנים מתוך הסידור, ולא בעל פה. כדי שלא יבוא לידי טעות. וכתבו האחרונים שיש למחות ביד מי שקורא ברכת כהנים בעל פה. [שארית יוסף חלק ג עמוד קעד. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה מא עמוד רעח].

מב יש אומרים שאין השליח צבור מקריא לכהנים תיבת "יברכך", אלא הכהנים מתחילים בעצמם "יברכך". ויש אומרים שגם תיבת "יברכך" צריך שהשליח צבור יקריא אותה לכהנים. ואף על פי שהנוהגים כסברא ראשונה יש להם על מה שיסמוכו, מכל מקום טוב ונכון שגם תיבת "יברכך" יקריא אותה לכהנים. והדבר יעשה בהסכמת כל הקהל. וישאו ברכה מאת ה'. [ובפרט שפעמים רבות כשאין מקריאים תיבת יברכך, הרי אין הצבור יכול לענות אמן אחר ברכת הכהנים, בהיותם מסמיכים תיבת יברכך לברכה, והצבור לא שומע סיום הברכה]. [שארית יוסף חלק ג עמוד קעד. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה מב עמוד רעט].

מג יש נוהגים שכאשר יש בשבת שמחה של חתן או של בעל ברית או בר מצוה, כשמגיע שליח צבור בתפלת החזרה לברכת כהנים, עומד לידו ישראל בעל קול ערב, ומקריא לכהנים בנעימה תיבת "כהנים", וממשיך כל ברכת כהנים מלה במלה בניגון נחמד ונעים, מתוק לנפש ומרפא לעצם, ומנהג זה יש לו על מה שיסמוך, ויסודתו בהררי קודש. [וכן הדבר מצוי אצל בני העדה התימנית לכבד את החשוב שבקהל לומר פסוקי ברכת כהנים]. אלא שיש להקפיד שגם הוא יקריא ברכת כהנים מתוך הסידור, ולא בעל פה, כדי שלא יבוא לידי טעות. [שארית יוסף חלק ג עמוד קעה. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה מג, עמוד רפה].

מד במקומות שנוהגים בשבת שיש בו שמחת חתן וכיו"ב, שמזמינים חזן בעל קול ערב ובקי בניגונים יפים, והשליח צבור שותק ומקשיב לברכת הכהנים, על השליח צבור לענות אמן אחר ברכה ראשונה של הכהנים, ואחר כל פסוק ופסוק מברכת הכהנים, ואין בזה חשש הפסק. אך המקריא לכהנים לא יענה אמן, זולת אחר הפסוק האחרון. [שארית יוסף חלק ג עמוד קעה. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה מד, עמוד רפה].

מה על הכהנים להזהר שלא יחלקו את התיבה לשנים לצורך משקל הנגינה, אלא יאמרו את כל המילה ביחד. ומה שיש נוהגים לנגן באמירת וישמר בלא כ"ף, ואחר כך הכ"ף, וכן עושים בויחנך, טעות הוא בידם, דדוקא בסוף מאריך, דקודם שמסיים לא משמע כוונת התיבה כלל. [שארית יוסף חלק ג' עמוד קעה. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה מה, עמוד רפה].

סדר הראוי לנשיאת כפים

מו כשמגיע שליח צבור לברכת רצה, שהיא ברכת העבודה, כל כהן שנמצא בבית הכנסת צריך לעקור רגליו ממקומו כדי לעלות לדוכן, ולהתכונן לברכת כהנים. ולכתחלה צריך לעקור רגליו בתחלת ברכת רצה, ואפילו לא יספיק להגיע לדוכן עד סיום ברכת מודים מפי השליח צבור, שפיר דמי. ויכול לעקור רגליו אף בעת שהצבור עונה אמן על ברכת רצה. ואם לא עקר רגליו בתחלת הברכה עד שהתחיל שליח צבור בברכת מודים, אפילו אמר תיבת מודים בלבד, [ואפילו אם לא עקר רגליו מסיבת אונס], שוב אין הכהן עולה לדוכן. אבל אם רק סיים השליח צבור המחזיר שכינתו לציון, אפילו שהה קצת קודם שיתחיל מודים, רשאי הכהן לעקור רגליו לדוכן לברכת כהנים. [שארית יוסף ח"ג עמו' קעו. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה ב סי' קכח הערה מו, עמ' רפו].

מז כהן הנושא כפיו, פשט המנהג שמסיר את כריכות התפילין מעל האצבע, קודם שנוטל ידיו. ויש שחוזרים וכורכים הרצועה על האצבע מיד אחר הנטילה, אך המנהג הנכון הוא שלא להחזיר את הכריכות רק לאחר נשיאת כפיהם. [וכדמבואר בתשובות הגאונים ובשו"ת הרי"ף. ואף שבשארית יוסף ח"ג עמוד קעז. וכן בילקו"י מהדורת תשס"ד תפלה ב' עמוד רפט כתבנו שיכולים להחזיר הרצועות קודם נשיאת כפים, הנה אחר שראיתי דברי הגאונים להדיא, הנכון הוא שלא להחזיר הרצועות רק לאחר נשיאת כפים].

מח כבר נתבאר לעיל (סימן ס') שדעת רוב גדולי הפוסקים שמצוות צריכות כוונה, ולכן טוב וראוי שבשעה שהכהנים עוקרים רגליהם לישא את כפיהם, יתנו בדעתם שעומדים לקיים מצוה מן התורה לברך את ישראל. ויש שמוסיפים ואומרים, הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה לברך את ישראל ברכת כהנים בנשיאת כפים, כמו שצויתנו בתורתך, כה תברכו את בני ישראל אמור להם. ולדעת החיי אדם כל שעושה מעשה של מצוה אף שלא נתכוין להדיא לצאת ידי חובה, יצא ידי חובה, אחר שמן המעשה מוכח שלא עשה אלא לשם ציווי הבורא. [שארית יוסף חלק ג עמוד קעח. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה מח, עמוד רצ].

מט הכהנים עומדים בדוכן ופניהם כלפי ארון הקודש, ואחוריהם כלפי העם, ומשלשלים הטלית על פניהם, וכאשר השליח צבור קורא "כהנים" [אם הם שנים או יותר], מתחילים לברך. ויש אומרים שצריך לסיים את כל הברכה, ורק אחר כך להפוך פניהם כלפי העם. והמנהג שהכהנים הופכים את פניהם בעת שאומרים תיבת באהבה, בסיום הברכה. [ואף שהכהנים מחזירים גביהם אל ארון הקודש, אין בזה חשש]. [שאר"י ח"ג עמ' קעח. ילקו"י תשס"ד, תפלה כרך ב' עמ' רצ].

נ כשהכהנים נושאים את כפיהם, יגביהו את ידיהם כנגד כתפיהם, ויש אומרים שלא יגביהו ידיהם יותר מכנגד הכתפים. ויש אומרים שאם רצו להגביה ידיהם עד כנגד ראשם, הרשות בידם. ולדעת רבינו האר״י והמקובלים צריכים להגביה ידיהם עד כנגד הראש. והנוהגים כן יש להם על מה שיסמוכו. ומגביהים יד ימנית קצת למעלה מהשמאלית, והיא עיקר נשיאת כפים, לשון הרמת ידים. והכהנים חולקים אצבעותיהם ומכוונים לעשות חמשה אוירים. [בין ב׳ אצבעות לב׳ אצבעות אויר אחד]. ואמנם כהן שאינו יכול לחלוק את אצבעותיו להפריד שנים שנים, אין זה מעכבו מלישא כפיו, אלא יפריד כל אצבעותיו זו מזו. [שאריית יוסף ח״ג עמוד קעט. ילקו״י תפלה ב, סי׳ קכח הערה נ, עמוד רצד].

נא הכהנים צריכים לומר את פסוקי ברכת הכהנים בקול רם (סוטה לח.), ובניגון. וגם השליח צבור לא יקריא לכהנים בלחש, אלא יגביר את קולו. ואין לצבור לענות אמן בקול רם יותר מהמברך, ורק אם עושה כן באקראי כדי לעורר הכוונה, או לעורר את הצבור לענות אמן, מותר לענות אמן בקול רם. [שאריית יוסף ח״ג עמוד קפב. ילקו״י מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב׳, עמוד ש].

נב אין הכהנים רשאים לנגן בברכת כהנים שנים או שלשה ניגונים, משום שיש לחוש לבלבול, ולכן אין לנגן אלא ניגון אחד מתחלה ועד סוף. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קפג. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה נב עמוד שב].

נג כשאומרים תיבות: יברכך, וישמרך, אליך, ויחנך, אליך, לך, ושלום, הכהנים הופכים פניהם לדרום ולצפון, כדי שתתפשט הברכה לכל האנשים העומדים מצידיהם. ונוהגים להאריך בניגון בתיבות אלה. [שאריית יוסף ח״ג עמוד קפד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה לט, עמוד שב].

נד אין מברכין ברכת כהנים אלא בלשון הקודש, ובעמידה, ובנשיאות כפים. וכולהו לעיכובא. ולכן כהן עולה חדש מחוץ לארץ שהגיע לארץ, ואינו יודע לשון הקודש, טוב שיצא מבית הכנסת ולא ישא את כפיו עד שילמד הברכה בלשון הקודש. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קפד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה נד, עמוד שב].

נה יש אומרים שיש דין ״שומע כעונה״ גם בברכת כהנים, ולדבריהם כהן שהוא צרוד שאינו יכול לברך ולומר את פסוקי הברכה, יכול לעלות לדוכן ולישא כפיו, ויבקש מחבירו שיכוין להוציאו ידי חובת הברכה ופסוקי הברכה, וגם הוא יתכוין לצאת, ויוצא בזה ידי חובה. ויענה אמן אחר המברך. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קפד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה נה, עמוד שג].

נו אם השליח צבור כהן, ואין שם כהן אלא הוא, אם הוא מתפלל מתוך הסידור הרי מובטח לו שלאחר שישא כפיו יוכל לחזור לתפלתו ללא בלבול וטירוף דעת מאימת הצבור, לכן יעקור רגליו מעט בברכת רצה, וישא כפיו, ויברך ברכת כהנים, כדי שלא תתבטל ברכת כהנים מהצבור. ויקריא לו אחד מהקהל. ואין השליח צבור צריך ליטול ידיו סמוך לנשיאת כפים, וגם לא קודם החזרה. אך היכא דאפשר נכון לחוש לדברי הזוהר ומרן השלחן ערוך, וליטול ידיו בין לחש לחזרה. אבל אם יש שם כהנים אחרים, אפילו אם הוא מתפלל מתוך הסידור ומובטח לו שיוכל לחזור לתפלתו לאחר שישא כפיו, אינו רשאי להפסיק כדי לישא כפיו, [שלא התירו לסמוך על הבטחתו שיחזור לתפלתו, כשיש שם כהן אחר, ואפשר לברכת כהנים שתתקיים על ידי הכהן האחר]. ואף על פי שישראל קורא ״כהנים״ כשהכהנים עולים לדוכן, אין השליח צבור הכהן עובר על מצות עשה של ברכת כהנים כשאינו עולה יחד עם יתר הכהנים, לפי שאין כוונת הקורא ״כהנים״ אלא לשאר הכהנים, ולא לשליח צבור שנמצא בחזרת התפלה. [ואמנם במושב זקנים שאין שומעים את קולם של הכהנים האחרים, יכול השליח צבור לומר ברכת כהנים אף שיש שם כהנים אחרים]. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קפט. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה נח, עמוד שח].

נז כהן העומד באמצע תפלת לחש של שמונה עשרה, והגיע שליח צבור לברכת רצה, יש אומרים שאם אין שם כהן אחר פוסק ועולה לדוכן ומברך ואחר כך יחזור למקומו ויתפלל, שהרי ברכת כהנים היא מצות עשה של תורה, ואף שגם התפלה היא מצות עשה דאורייתא, מכל מקום אין זמנה וסידורה ושיעורה מן התורה, וגם איסור הפסקה בתפלה אינו אלא מדרבנן, הילכך אתי עשה של תורה ודחי לאיסור הפסקה, ופוסק ומברך. ויש אומרים שאין לו להפסיק באמצע שמונה עשרה למצוה זו, אפילו אין שם כהן אחר, וכל שכן אם יש שם כהנים אחרים. אלא ימשיך בתפלתו. וכן עיקר לדינא. אולם אם הכהן מתפלל בלחש עם חזרת הש״צ ביחד, מתחלה ועד סוף, כשיגיע לברכת רצה יעקור רגליו מעט, וכשיגיע לסוף ברכת מודים [הטוב שמך ולך נאה להודות] יעלה לדוכן ויברך ברכת כהנים, [ואפילו אם יש שם כהנים אחרים], ואחר כך יחזור למקומו ויסיים תפלתו. [שאריית יוסף ח״ג עמו׳ קפט. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קכח הערה נז עמוד שיג].

נח כהן הנמצא בתוך י״ב חודש לפטירת אביו או אמו, ורוצה לעבור לפני התיבה כשליח צבור, אם אין שם כהנים אחרים רשאי לשמש כשליח צבור, ולישא כפיו באמצע החזרה כנ״ל. ובמקום שיש כהנים אחרים שמנהגינו שאין השליח צבור נושא את כפיו, יש אומרים שאין לו לשמש כשליח צבור בקביעות [במשך השנה] אחר שמבטל מעליו מצות עשה מן התורה של נשיאת כפים. ויש שנהגו להקל בזה, בפרט כשאין הדבר נעשה בקביעות. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קעא. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה נח עמוד שכו].

נט שליח צבור שטעה ודילג על ברכת כהנים, שתיכף אחר שסיים הטוב שמך ולך נאה להודות, המשיך, שים שלום טובה וברכה, אם נזכר באמצע ברכת שים שלום, פוסק, וחוזר לברכת כהנים כדת, ואם לא נזכר עד שסיים המברך את עמו ישראל בשלום, לא יחזור, ואף הכהנים לא יאמרו ברכת

כהנים אחר תפלה, אף על פי שעקרו רגליהם בברכת רצה, שמאחר שקבעו חכמים ברכת כהנים בתפלת שמונה עשרה אחר ברכת ההודאה, אין לאומרה לאחר התפלה. ואף על פי שיש אומרים שיברכו ברכת כהנים לאחר התפלה, שב ואל תעשה עדיף, ומה גם דקיימא לן "ספק ברכות להקל". [שאריית יוסף ח"ג עמ' קצב. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סי' קכח הערה נט, עמ' שכז].

ס שליח צבור שטעה בברכת כהנים, ואחר שאמר אליך שבפסוק יאר, והיה לו להמשיך ויחונך, דילג ואמר וישם לך שלום, וגם הכהנים נמשכו אחר טעותו, אם נזכרו באמצע שים שלום, יש להורות לכהנים לחזור לומר ברכת כהנים בשלימותה, מבלי ברכת המצוה שעליה, דהיינו ברכת אשר קדשנו בקדושתו וכו'. ואם לא נזכרו עד שחתם השליח צבור המברך את עמו ישראל בשלום, יאמרו שם הכהנים ברכת כהנים בלי ברכת המצוה, אף שנסתיימה התפלה. ועל צד היותר טוב יתחילו מתיבת יברכך עד הסוף. [שאר"י ח"ג עמו' קצב. ילקו"י תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה ס עמוד של].

סא בשעה שהכהנים נושאים כפיהם ומברכים את ישראל בברכת כהנים, על כל הצבור לעמוד על רגליהם באימה וביראה ובכובד ראש, ורק חולה או זקן שאינם יכולים לעמוד על רגליהם, רשאים לישב במקומם. [שאריית יוסף ח"ג עמוד קצג. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה סא עמוד של].

סב וכן צריכים כל הצבור להאזין ולהקשיב לברכת הכהנים. ואין ראוי לומר שום פסוק בעת ההיא, שכלום יש עבד שרבו מברכו ואינו מאזין לברכתו? ולכן אין להסיח דעתם מהברכה, אלא יהיו עיניהם כלפי מטה כמו שעומד בתפלה, ופניהם כנגד פני הכהנים, ולא יסתכלו בכהנים, כדי שלא יסיחו דעתם מהברכה. ודוקא בהסתכלות מרובה שיכול לבוא לידי היסח הדעת, אבל בראיה קצת שרי, דדוקא בזמן המקדש שהיו מברכים בשם המפורש והשכינה היתה שורה על ידיהם, היה אסור אפילו ראיה קצת, מה שאין כן בזמן הזה. ומכל מקום נוהגים גם כיום שלא להביט בכהנים כלל, זכר למקדש. [ואם הבנים באים אצל אביהם בעת ברכת הכהנים, יש לומר להם שיהיו פניהם כלפי הכהנים, ולא כלפי אביהם]. [שאר"י ח"ג עמ' קצד. ילקו"י מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סי' קכח הערה סב, עמו' שלא].

סג הצבור צריכים לעמוד כנגד הכהנים, או לצידיהם שלפנים, ולא לאחריהם, כדי שיהיו בכלל הברכה. [שאריית יוסף ח"ג עמ' קצה. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סי' קכח הערה סג, עמ' שלג].

סד מי שנכנס לבית הכנסת לצורך איזה ענין, ומצא כהנים הנושאים את כפיהם, יעמוד וישמע ברכת כהנים, ולא יצא מבהכ"נ עד שיסיימו הברכה. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קצו. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה סד, עמוד שלה].

סה וכן מי שישב ועוסק בתורה בבית הכנסת, והגיעו הצבור לברכת כהנים, יעמוד וישמע ברכת כהנים. [שאריית יוסף ח"ג עמוד קצו. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סי' קכח הע' סה, עמוד שלד].

סו הצבור עונה אמן אחר ברכת הכהנים, ואחר כל פסוק ופסוק מברכת הכהנים. ומנהגינו לענות "ברוך הוא וברוך שמו" בברכת כהנים, אחר כל הזכרת שם ה' של הכהנים. אך טוב שיענו זאת בלחש, ולא בקול רם, כדי שלא לבלבל את השליח צבור המקריא לכהנים. [אולם אין לגעור באותן העונים ברוך הוא וברוך שמו בקול רם]. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קצו. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה סו עמוד שלה].

דברים המעכבים בכהנים מלישא את כפיהם

סז כהן שאינו יכול לבטא האותיות כהלכה, כגון שקורא לאל"ף עי"ן, ולעי"ן אל"ף, או שקורא לחי"ת כ"ף רפויה, או לחי"ת ה"א, ולה"א חי"ת, או שקורא לשבולת סבולת, וכיוצא בזה, אף על פי שרשאי לישא כפיו בעירו ושער מקומו, הואיל ורובם ככולם אומרים כן, מכל מקום במקומות שהם צחי הלשון לא ישא כפיו. ויש אומרים שאם הוא רגיל בינינו וכולם יודעים שאינו יכול לבטא את האותיות כהלכה, רשאי לישא כפיו. ולכן בזמנינו שכולם מכירים את ההיגוי והמבטאות השונים, יכול כל כהן לשאת כפיו בכל מקום. ועל כל פנים אין להוריד כהן שכבר עלה לדוכן מסיבה זו. וכן פשט המנהג בארץ ישראל שגם כהנים אשכנזים שאינם מבטאים יפה אות עי"ן, וקוראים לעיינין אלפין, נושאים כפיהם אצל הספרדים, אף שגם הניקוד שונה אצלם תכלית שינוי מאצלינו, והנח להם לישראל. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קצח. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סי' קכח הערה סז, עמוד שלו].

סח כהן שיש לו מום בפניו או בידיו, לא ישא כפיו, מפני שהעם מסתכלין בו, ומסיחים דעתם מן הברכה. ואם היה דש בעירו, כלומר, שבני עירו רגילים בו, והכל מכירים שיש לו אותו מום, ישא כפיו. וכל ששהה שלשים יום בעירו נחשב דש בעירו. ובזמנינו שכבר פשט המנהג שכל הכהנים משלשלים הטלית על פניהם וידיהם בעת הברכה, וגורבים גרביים לרגליהם, אפילו אם יש בפניו ובידיו וברגליו כמה מומים, ואפילו לא היה דש בעירו, עולה לדוכן ונושא כפיו. [שאריית יוסף חלק ג עמוד קצח. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה סח, עמוד שלח].

סט לפיכך כהן שנפצע במלחמה ונקטעה כף ידו, יש אומרים שכל קדושת כהונה עליו, ומכיון שבזמן הזה שהכהנים מכסים ידיהם בטלית אין חשש שמא יסתכלו בידיו ויסיחו דעתם מן הברכה, לפיכך עולה לדוכן ונושא כפיו בברכת כהנים. ויש חולקים ואומרים שאם ניטלה כף ידו אינו בר נשיאות כפים, ואינו נושא את כפיו אפילו אם הוא דש בעירו. ואפילו אם ניטלה רק כף יד אחת. וכן עיקר. [ואמנם בשאריית יוסף חלק ג עמוד קצט, וכן בילקוט יוסף חלק א'

מהדורת תשמ״ה, נתבאר דנושא כפיו, אבל לאחר שנים מרן שליט״א חזר בו, ודעתו דהעיקר להלכה דזה דוקא בנקטעו האצבעות, וכף היד נשארה קיימת, אבל אם ניטל כל כף היד, אינו נושא כפיו]. [ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה סט עמוד שלט].

ע סומא בשתי עיניו, אפילו אם הוא דש בעירו אינו נושא כפיו, דספק ברכות להקל. ויש אומרים שאם הוא דש בעירו נושא כפיו, ולכן כהן סומא הרוצה לעלות לדוכן ולישא כפיו, אין מוחין בידו, שיש לו על מה שיסמוך. [שארית יוסף חלק ג עמוד ר׳. וביתר הרחבה ראה בילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה נה, עמוד שג].

עא כהן שיש לו תחבושת בכף ידו עד הפרק, נושא כפיו ואין לפוסלו משום חציצה. וכן מעשים בכל יום שגם כהן שיש על ידו תחבושת עולה לדוכן ומברך ברכת כהנים ואין פוצה פה. וכן עיקר שאין בזה משום חציצה. [שארית יוסף חלק ג עמוד ר. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קכח הערה עא].

עב כהן שיש על ידיו כתובת קעקע, רשאי לעלות לדוכן לישא כפיו, כשמכסה עצמו בטלית באופן שאין הכתובת קעקע נראית לעיני הצבור. ובפרט אם הדבר נעשה שלא לרצונו, או שחזר בתשובה. [שארית יוסף חלק ג עמוד ר׳. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה עב עמוד שמב].

עג כהן שאינו מדקדק במצות, [אבל אינו מחלל שבת בפרהסיא], או שהיו הבריות מרננים אחריו שעובר עבירות חמורות, או שלא היה משאו ומתנו באמונה, הרי זה עולה לדוכן ונושא כפיו, ואין מונעים אותו מלישא כפיו. ואף על פי שעדיין לא חזר בתשובה. לפי שזו היא מצות עשה על כל כהן הראוי לנשיאת כפים, ואין אומרים לאדם רשע הוסף רשע והמנע מן המצות. ואל תתמה ותאמר ומה תועיל ברכתו של הדיוט זה, לפי שאין קיבול הברכה תלוי בכהנים, אלא בהקדוש ברוך הוא, שנאמר ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם, הכהנים עושים מצותם שנצטוו בה, והקדוש ברוך הוא ברחמיו מברך את ישראל כחפצו. [שארית יוסף חלק ג עמוד ר׳. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן עג הערה עג עמוד שמב].

עד אולם אם הכהן מחלל שבת בפרהסיא במזיד, הרי הוא כעכו״ם לכל דבר, ואינו עולה לדוכן לנשיאת כפים. ומכל מקום אם בא לעלות לדוכן אין צריך למונעו מלהצטרף לאחיו הכהנים לישא כפיו. אבל אם אין שם כהן אחר אם אפשר טוב לשכנעו שיצא מחוץ לבית הכנסת ולא ישא כפיו, ואם אי אפשר לשכנעו יש להעלים עין גם בזה, וישא כפיו לברכת כהנים. וכל שכן שאם עבר ועלה לדוכן שיש להעלים עין ממנו ולא להורידו מהדוכן, ואפילו כשאין שם כהן אחר, שגדול השלום. ועונים אמן אחריו. ואם חזר בתשובה עולה לדוכן אף לכתחלה. [שארית יוסף חלק ג עמוד רא. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה עד, עמוד שמג].

עה כהן שהרג את הנפש, בין בשוגג בין במזיד, אף על פי שעשה תשובה, לא ישא כפיו, שנאמר (ישעיה א, טו) ידיכם דמים מלאו, וסמיך ליה ובפרשכם כפיכם אעלים עיני מכם. לפיכך כהן שהיה נוהג במכונית, וגרם בידים לתאונה קטלנית, אם נהג ברשלנות, כגון שנסע במהירות מופרזת, או שלא ציית לתמרור במקום שהיה עליו לעצור, ועל ידי כן התנגש ברכב אחר, וגרם לאיבוד נפש מישראל, הרי שגגתו עולה זדון, ונפסל מלעלות לדוכן לישא כפיו לעולם, אף על פי שעשה תשובה, שהואיל ויצאה תקלה מתחת ידו באיבוד נפש מישראל, שוב אין קטגור נעשה סניגור, ואינו ראוי לישא כפיו, ואפילו אם עלה לדוכן ירד, שיש בזה איסור ברכה לבטלה. ואפילו אם יצא זכאי בבית המשפט, כל שיודע בעצמו שנהרג אדם מישראל על ידו, ואפילו אם הדבר אצלו בספק, אסור לו לישא כפיו. ואמנם האשכנזים מקילים בזה אם היה הדבר בשגגה ועשה תשובה, אבל אנו קבלנו הוראות מרן השלחן ערוך שאוסר לישא כפיו אפילו הרג בשוגג ועשה תשובה. וכן הורו הלכה למעשה גדולי רבני ספרד. [שארית יוסף חלק ג עמוד רג. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה עה, עמוד שמו].

עו אם הכהן היה נוהג ברכב, ופגע בזקן או בחולה, ומתו לאחר זמן, והדבר נעשה בשוגג, והכהן עשה תשובה, המורה להקל בזה אף לספרדים לעלות לדוכן יש לו על מה לסמוך. כיון שלא מת מיד מהתאונה. [שארית יוסף חלק ג עמוד רד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה עו].

עז אולם אם היה אנוס לגמרי, כגון שהיה נוהג בזהירות, ובפתע פתאום קפץ ילד לתוך הרחוב והתגלגל לרגלי המכונית ונדרס למות, אם קיבל עליו תשובה על פי הוראת חכמי ישראל, על התקלה שיצאה מתחת ידו, רשאי לישא כפיו, כיון שהיה אנוס בזה. וכל שכן אם הנפגע לא מת מיד אלא לאחר כמה ימים, שיש להקל בזה על בעלי תשובה. ושב ורפא לו. וכהן שהרג אדם טריפה במזיד, וכגון שהרופאים אמרו שהנהרג בלאו הכי היה חולה באופן שהיה צריך למות תוך י״ב חודש, אינו יכול לישא כפיו, אף שהרג טריפה. אך אם הרגו באונס, וכגון שהנהרג קפץ לכביש ועל ידי כך נהרג, הנהג הכהן נושא את כפיו [כמו בכל אונס כמבואר לעיל]. [שארית יוסף חלק ג עמוד רד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה עז, עמוד שמז].

עח כהנים שהשתתפו בקרבות של מערכות ישראל, נגד צבאות האויבים הערבים, ופגעו והרגו בחיילי האויב, אין ספק שהם כשרים והגונים לנשיאת כפים, מאחר שמלחמות ה׳ נלחמו להושיע את ישראל מיד צריהם, תחזקנה ידיהם ושכרם כפול מן השמים. ועוד שלא נפסל כהן שהרג את הנפש אלא בהורג נפש מישראל, מה שאין כן בהורג נכרי. [שארית יוסף חלק ג עמוד רד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה עח, עמוד שמח].

עט כהן מוהל שמל תינוק, ועל ידי שגגתו גרם למותו של התינוק, וכן כהן רופא שהיה מטפל בחולה, וטעה וגרם למותו של החולה, אם חזרו בתשובה רשאים לעלות לדוכן ולישא כפיהם, הואיל ולדבר מצוה נתכוונו. [שארית יוסף חלק ג עמוד רד. ילקו״י מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קכח הערה עט].

פ כהן שנשא גרושה לא ישא כפיו, ואין נוהגים בו קדושה, אפילו לקרות בתורה ראשון, ואפילו גירשה או מתה פסול, עד שידור הנאה על דעת רבים מהנשים שהוא אסור בהם. וכהן שנכשל עם אשת איש, או עם שאר עריות, אינו נפסל מלישא כפיו. [שארית יוסף חלק ג עמוד רה. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה פ, עמוד שנ].

פא והוא הדין בנשא כהן חללה או חלוצה, שאסור לו לישא כפיו. דכל שהכהנים מוזהרים באופן מיוחד, אם עבר על עבירות אלו הדבר פוסל אותו מכהונתו. [שארית יוסף חלק ג עמוד רה. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה פא, עמוד שנא].

פב כהן חלל אינו נושא כפיו, הואיל ונתחלל מן הכהונה, ואינו עוד בכהונתו. ואפילו אם הוא חלל רק מדרבנן, כגון בן חלוצה שנישאה לכהן, שאיסורה עליו מדברי סופרים וכיוצא בו, אף על פי כן פסול מלעלות לדוכן. ובניו ובני בניו של החלל עד סוף כל הדורות, חללים הם, ופסולים מלעלות לדוכן. ואפילו אם אין שם כהנים אחרים לא יעלה לדוכן. והוא הדין לטומטום ואנדרוגינוס שלא יעלו לדוכן אפילו בלא ברכה, ואפילו עם כהנים אחרים. [שארית יוסף חלק ג עמוד רה. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קח הערה פב, עמוד שנא].

פג כהן שנטמא למת שאינו משבעה קרובים שלו במזיד, פסול לעלות לדוכן. ואין בו מעלות כהונה עד שיחזור בתשובה ויקבל עליו שלא יטמא עוד למתים. [שארית יוסף חלק ג עמוד רו. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה פב, עמוד שנג].

פד כהן חולה שנזקק לקטטר שדרכו נוטפים מי רגליו לתוך שקית או כלי זכוכית, ואינו מרגיש בעת שמי רגליו נוטפים ממנו, מותר לו לעלות לדוכן ולישא כפיו בברכה, ובלבד שיהיו בגדיו העליונים נקיים, ולא יהיה נודף ממנו ריח רע כלל. [שארית יוסף חלק ג עמוד רו. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה פד, עמוד שנד].

פה שליח צבור ששכח לומר יעלה ויבוא בראש חודש או בחול המועד, ולא נזכר אלא בברכת שים שלום לאחר שהכהנים בירכו ברכת כהנים, שדינו הוא שצריך לחזור לברכת רצה ולומר יעלה ויבוא, יש אומרים שצריכים הכהנים לחזור ולברך ברכת כהנים, ויש חולקים, ושב ואל תעשה עדיף. [שארית יוסף חלק ג עמוד רז. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קכח הערה פה, עמוד פה].

פו אם יש גוים בבית הכנסת בשעת ברכת כהנים, ואי אפשר להוציאם החוצה משום איבה, יש נוהגים להמנע לעת כזאת מנשיאות כפים, אבל הנכון שלא לחוש לכך, אלא יעלו הכהנים לדוכן ויברכו ברכת כהנים כדת, כי אין הכוונה בברכתם אלא לעם ישראל, שכן נוסח הברכה: ״וצונו לברך את עמו ישראל באהבה״, ואין הגוים חוצצים בין הכהנים לבין קהל ישראל, וכמו שאמרו חז״ל שאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת. [שארית יוסף חלק ג עמוד רז. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה פו, עמוד שנה].

פז כהן שיש בביתו אשתו נדה, אין לו להמנע מלישא כפיו. ואפילו אם יצא מבית הכנסת בצינעא. ואין צריך לחוש למה שכתב בזה בספר המקצועות. [שארית יוסף חלק ג עמוד רח. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה פו, עמוד שנח].

פח יש נוהגים לומר לכהנים ברדתם מן הדוכן לאחר ברכת כהנים ״חזק וברוך״, או ״יישר כחכם״. ויש להם על מה שיסמוכו, שאף על פי שהכהנים חייבים מן התורה לברך ברכת כהנים, מכל מקום כיון שהיו יכולים להפקיע עצמם מחיובם אם יצאו מחוץ לבית הכנסת, לכן ראוי להחזיק להם טובה. [שארית יוסף ח״ג עמוד רח. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קכח הערה פח עמוד שנט].

פט המתפלל תפלת שמונה עשרה, ושמע ברכת כהנים ממנין הסמוך, אין צריך להפסיק לשמוע ברכת כהנים, ואפילו בין ברכה לברכה. ומכל מקום אם רצה להפסיק בין ברכה לברכה להאזין ולהקשיב לברכת הכהנים, רשאי לעשות כן, ולא חשיב הפסק. אולם אם הוא עוסק בקריאת שמע וברכותיה, וכל שכן באמצע פסוקי דזמרה, ראוי שיפסיק בבין הפרקים כדי לשמוע לברכת הכהנים ותבא עליו ברכת טוב. [שארית יוסף חלק ג עמוד רח. ילקוט יוסף תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קכח הערה פט, עמוד שס].

צ אין השליח ציבור עונה ״אמן״ אחר הכהנים, בין אחר ברכת ״אשר קדשנו בקדושתו של אהרן״, ובין אחר כל אחד מהפסוקים של ברכת כהנים. אבל יחיד המתפלל עם חזרת השליח ציבור, והגיע עמו לחתימת ״הטוב שמך ולך נאה להודות״, יקשיב לברכת הכהנים ויענה ״אמן״ בין אחר ברכת המצוה של הכהנים, ובין אחר כל אחד מפסוקי ברכת כהנים. וכן אם מזמינים בעל קול ערב להקריא לכהנים פסוקי ברכת כהנים, והשליח ציבור עומד ושותק ומכוין לברכת הכהנים, (ויש סמך למנהג זה, וכמו שנתבאר במקום אחר), רשאי השליח ציבור לענות ״אמן״, בין אחר ברכת המצוה, ובין אחר כל פסוק מפסוקי ברכת כהנים, הואיל ואין כאן חשש טירוף. והמקריא לכהנים לא יענה אחריהם שום אמן, זולת אחר הפסוק האחרון. [שארית יוסף חלק ג׳ עמוד רט. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה צ, עמוד שס].

צא כהן אינו רשאי להוסיף מדעתו יותר על השלשה הפסוקים של ברכת כהנים. ואם הוסיף עובר בל תוסיף. [שארית יוסף ח״ג עמ׳ ריב. ילקו״י מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קכח הערה צא, עמוד שסד].

צב אחר ברכת כהנים מתחיל השליח צבור שים שלום, ואז הכהנים מחזירים פניהם להיכל, ואמרים: רבון העולמים עשינו מה שגזרת עלינו עשה עתה מה שהבטחתנו השקיפה ממעון קודשך מן השמים וברך את עמך את ישראל". [שארית יוסף חלק ג' עמוד ריג. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה צב, עמוד שסו].

צג אין הכהנים רשאים להחזיר פניהם עד שיתחיל שליח צבור ברכת שים שלום, ואינם רשאים לכוף את אצבעותיהם עד שיחזירו פניהם, ועומדים שם ואינם רשאים לעקור משם עד שיסיים שליח צבור שים שלום, והצבור עונים אחריו אמן. [שארית יוסף חלק ג' עמוד ריג. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה צג, עמוד שסו].

צד כשאין כהנים אומר השליח צבור אלוקנו ואלוקי אבותינו וכו', וצריכים הקהל לעמוד בעת שאומר נוסח זה. [שארית יוסף ח"ג עמו' ריד. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה צד, עמוד שסז].

צה כשאין כהנים ואומר השליח צבור אלוקינו ואלוקי אבותינו וכו', צריכים העם לענות "כן יהי רצון" אחר כל פסוק ופסוק שבברכת כהנים שאומר השליח צבור, ולא יענו אמן. [שארית יוסף חלק ג עמוד ריד. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה צה עמוד שסז].

צו כשאין כהנים ואומר השליח צבור אלוקינו ואלוקי אבותינו ברכנו בברכה המשולשת וכו', צריך לומר בברכה, אות בי"ת הראשונה נקודתה בפת"ח. והשניה דגושה. ויש אומרים המשולשת בתורה, שהם שלשה פסוקים בתורה, ויש אומרים בברכה המשולשת, ואחר כך בתורה הכתובה וכו'. ויותר נכון לומר המשולשת בתורה. [שאר"י ח"ג עמוד קטו. ילקוט יוסף שם, סימן קכח הערה צו עמוד שסח].

צז כשאין כהנים ואומר השליח צבור אלוקינו ואלוקי אבותינו וכו', צריך החזן לסיים בסוף: ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. [שפסוק זה הבטחה שהקדוש ברוך הוא מסכים לברכת הכהנים. ופירוש ואני אברכם חוזר על ישראל]. וקצת שליחי צבור אינם אומרים אותו, מפני שראו כן אצל האשכנזים הנוהגים כמו שכתב הרמ"א בדרכי משה שלא לאומרו, ואינם אלא טועים. וצריך להסביר להם שאנו נוהגים כדברי רבותינו הגאונים והרמב"ם ומרן שקבלנו הוראותיו. [שארית יוסף חלק ג עמוד רטז. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה צז עמוד שסט].

צח אמרו במדרש, שעל הכהנים להקפיד שלא לברך במהירות ובבהלה, אלא בכוונת הלב, כדי שתשרה הברכה בהן. ולכך תיקנו לומר באהבה בברכה, כדי שיתנו דעתם הכהנים לברך בכוונת הלב ובאהבה. וכהן שיש לו שונאים בבית הכנסת, או שהוא שונא את הצבור, צריך לעקור מלבו את השנאה, כדי שיוכל לברך ברכת כהנים, ולומר "באהבה". ואם לא עקר את שנאתו, אין לו לעלות לדוכן, ויצא לחוץ בעת שהשליח צבור קורא כהנים. אולם אם אין השונא נמצא בבית הכנסת, או שמי שהכהן שונא אינו נמצא בבית הכנסת, כהן עולה לדוכן. וכהן ששונא את חבירו כהן אחר, יכולים שניהם לעלות לדוכן ולברך את העם. [ילקו"י תשס"ד, תפלה ב, סי' קכח הע' צח, עמוד שע].

צט מנהג הספרדים ועדות המזרח, שאם הכהן אבל בתוך שבעת ימי אבלותו, יוצא מחוץ לבית הכנסת בשעה שקורא השליח ציבור "כהנים", ואינו נושא כפיו. אבל אחר שבעה נושא כפיו. ובשבת שבתוך ימי השבעה, אם יש שם כהן אחר, נכון יותר שלא ישא הכהן האבל כפיו, ויצא מבית הכנסת בשעה שהשליח ציבור אומר "כהנים". אך אם אין שם כהן אחר אלא הוא, יש לחוש בזה שאם לא ישא כפיו יהיה הדבר נראה כאבלות בשבת בפרהסיא, ולכן יעלה לדוכן וישא כפיו. [ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה צט, עמוד שעא].

ק אם אין לכהן טלית, וגם אין טלית בבית הכנסת, אין לכהן לישא כפיו בלא טלית, שמאחר ובזמנינו נהגו הכל לשיא כפיהם עם טלית, אם הכהנים ישאו כפיהם בלא טלית הדבר יהיה מתמיה אצל הצבור, ויסיחו דעתם מהברכה. וכן במנחה של תעניות אם אין שם טלית, אין לכהנים לישא כפיהם בלא טלית. וכן שני כהנים הנושאים את כפיהם, ואין להם אלא טלית אחת גדולה, אין לשניהם להתעטף ביחד בטלית אחת, כדי שישאו כפיהם כפי המנהג, אלא ימנעו מלישא כפיהם. [ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה ק, עמוד שעב].

קא אסור להשתמש בכהן, משום קדושת כהונה שיש בו. ולכן אמרו בירושלמי: "המשתמש בכהונה מעל". ומכל מקום אם הכהן מוחל על כבודו, וברצונו הטוב מגיש מגדנות ומשקאות ושאר כיבוד לפני האורחים, או לפני קהל לומדי תורה, כבודו מחול, שכשם שמחכם שמחל על כבודו כבודו מחול כך כהן שמחל על כבודו כבודו מחול. ומכל שכן אם הכהן איוותה נפשו ויעש מעצמו ומרצונו הטוב לשמש את אורחיו ואת בני קהלתו, שיש לומר לכל הדעות שרצונו זהו כבודו. ואין צריך לומר שאם הכהן מקבל שכר טירחא על השירות שעושה, שבודאי מותר להשתמש בו. וכל זה כשהשירות והשימוש אינו דרך בזיון, אבל אם בא הכהן ליצוק מים על ידיו, נכון להחמיר שלא לקבל ממנו, אפילו אם הוא כהן עם הארץ, כיון שהוא דרך בזיון. [שארית יוסף חלק ג עמוד ריט. ילקוט יוסף מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה קא, עמוד שעג].

קב תלמיד חכם רשאי להשתמש בכהן שהוא תלמידו, כיון שמצוה רבה לתלמיד לשמש את רבו, שמוראו כמורא שמים. וכבר אמרו חז"ל כל המונע תלמידו מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד, ופורק ממנו מלכות שמים, שנאמר למס מרעהו חסד ויראת שדי יעזוב. ולכן אף על פי שהתלמיד הוא כהן

מותר להשתמש בו. ותלמיד חכם מופלג בחכמת התורה נחשב כרבו לענין זה. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רכ. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכח הערה קב, עמוד שעד].

סימן קכט – באיזה תפלות נושאים כפים

א אין נשיאות כפים בלילה, שנאמר: לעמוד בשם ה׳ לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה, הוקשה ברכת כהנים לשירות, מה שירות ביום אף נשיאות כפים ביום. לפיכך בתעניות צבור אם שהו בתפלת החזרה של מנחה עד הלילה, לא ישאו הכהנים כפיהם. וכן ביום הכפורים אם האריכו בתפלת הנעילה עד הלילה לא ישאו הכהנים כפיהם. ומכל מקום בבין השמשות שהוא ספק יום ספק לילה, שזהו בתוך שלש עשרה דקות וחצי אחר שקיעת החמה, (בשעות זמניות), רשאים לישא כפיהם בברכה, הואיל ואין הלכה זו מוסכמת מכל הפוסקים. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רטז. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכט הערה א עמוד שעה].

ב בתעניות צבור הכהנים נושאים כפיהם במנחה, [מלבד בשחרית]. ולכתחלה יקבעו זמן תפלת שמונה עשרה של מנחה בתעניות צבור כחצי שעה או כארבעים דקות קודם השקיעה, כדי שעד שיגיע השליח צבור בסוף החזרה לברכת כהנים, יהיה בתוך חצי שעה לשקיעה. ואם התפללו מנחה מפלג המנחה ואילך, דהיינו שעה ורבע בשעות זמניות קודם צאת הכוכבים, לכתחלה לא יעלו לדוכן, ואם עלו לא ירדו. ובמקום שנהגו שלכתחלה הכהנים עולים לדוכן אחר פלג המנחה, יש להם על מה שיסמוכו. אבל אם מתפללים בעוד היום גדול, לפני השיעור הנ״ל [פלג המנחה], אין לכהנים לשאת את כפיהם, ואפילו במקום שנהגו לעלות לדוכן יש למחות בידם ולהנהיג שלא יעלו, וכדין מנחה של יום הכפורים שאין בה נשיאות כפים, מפני שמתפללים מבעוד יום. ואם מתפללים מבעוד יום כשם שאין נושאים את כפיהם, כך אין השליח צבור אומר בחזרה אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בברכה וכו׳. [שאריית יוסף ח״ג עמ׳ ריז. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קכט, הערה ב].

ג בתעניות צבור, כל כהן שאינו מתענה לא ישא את כפיו במנחה, כיון שיש לחוש לשיכרות, ולכן יצא לחוץ בעת נשיאת כפים. [שאר״י ח״ג עמוד ריט. ילקוט יוסף תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קכט הערה ג, עמוד שעט].

ד בתענית ז׳ באדר, או תעניות שובבי״ם וכדומה, אפילו יש עשרה מתענים בבית הכנסת אין לעשות נשיאות כפים במנחה, אפילו אם מתפללים מנחה סמוך לשקיעה, שלא התירו אלא בתענית צבור. ומכל מקום אם הכהן עלה לישא את כפיו, לא ירד. [שאריית יוסף חלק ג׳ עמוד ריט. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכט הערה ד׳, עמוד שעט].

ה אומרים ברכת כהנים בבית האבל, אבל האבל עצמו אם הוא כהן אינו נושא את כפיו בתוך השבעה, אלא יצא לחדר אחר בשעה שהשליח צבור קורא ״כהנים״, ואינו נושא כפיו. [אבל אחר שבעה ימי אבלות נושא כפיו]. ואם לא יצא לחוץ וכבר קראו כהנים, יש אומרים שיעלה לדוכן. ולענין שבת שבתוך ימי השבעה, אם יש שם כהן אחר, נכון יותר שלא ישא הכהן האבל כפיו, ויצא מבית הכנסת בשעה שהשליח ציבור אומר ״כהנים״. ואם אין שם כהן אחר אלא הוא, יש לחוש בזה שאם לא ישא כפיו יהיה הדבר נראה כאבלות בשבת בפרהסיא, ולכן יעלה לדוכן וישא כפיו. [שאריית יוסף חלק ג עמוד ריט. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קכט הערה ה עמוד שפ].

סימן קל – רבונו של עולם שאומרים בשעת נשיאת כפים

א מי שראה חלום ואינו יודע אם הוא חלום טוב או רע, ונפשו עגומה עליו ביותר, בשעה שהכהנים עולים לדוכן יאמר בלחש, רבונו של עולם, אני שלך וחלומותי שלך וכו׳, ויכוין לסיים את דבריו עם סיום ברכת הכהנים מפי הכהנים, כדי שעניית אמן של הצבור תהיה גם על מה שהוא אמר. [ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קל הערה א׳, עמוד שפא].

ב המתפלל על חלומו יתפלל בלב נשבר ונדכה, שעל ידי כך יתהפך גזר הדין. [ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קל הערה ב׳, עמוד שפג].

סימן קלא – מהלכות נפילת אפים

א מיד לאחר החזרה צריך לומר וידוי וי״ג מדות ונפילת אפים, וגם מי שנאנס ומתפלל יחיד בביתו, צריך לומר וידוי [ויאמר י״ג מדות בניגון כקורא בתורה], אפילו במקום שאינו קבוע לתפלה ואין שם ספר תורה, ואפילו שלא בשעה שהציבור מתפללין. [והדין כן גם בימי שני וחמישי, שיש לומר נפילת אפים אחר החזרה, ורק אחר כך לומר אל מלך וכו׳]. ובכל וידוי שאומרים צריך לומר בתחילתו אנא ה׳ או״א וכו׳. ואין נשים צריכות לומר וידוי ונפילת אפים, שאינן חייבות אלא בברכות השחר, ברכות התורה, ותפלת שמונה עשרה. ומכל מקום אם הנשים רוצות להחמיר על עצמן ולומר וידוי, רשאות לומר הודוי, ותאמרנה את

הי״ג מדות בניגון כקורא בתורה. ואם צריכות לדאוג לצרכי הבעל, או בטיפול הילדים, אין להן להחמיר בדברים אלו, שהאשה משועבדת לבעלה.

[שארית יוסף ח״ג עמוד רכא. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קלא הערה א עמ׳ שפד].

ב אין להפסיק בדיבור בין תפלה לנפילת אפים. ואף אם מתפלל בביתו ביחיד אין לו להפסיק בין תפלת שמונה עשרה לתחנה. שהכל כתפלה אריכתא היא, ועל ידי שמפסיק ועוסק בדברים אחרים בין תפלה לנפילת אפים אין תחנתו שמתחנן בנפילת אפים מתקבלת כל כך. ואפילו בדברי תורה אין להפסיק בין החזרה לוידוי. ואם אירע שהפסיק בדיבור בין התפלה לוידוי, מ״מ יפול על פניו, אך אין זה רצוי כ״כ כמו מי שלא הפסיק. ועל פי הסוד אין להפסיק בין תפלה לוידוי אף בשהייה בעלמא. ומכל מקום רשאי אדם להתפלל במקום זה ולומר וידוי במקום אחר, ובלבד שלא יפסיק באמצע.

[אחרונים]. [שארית יוסף ח״ג עמוד רכג. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קלא הערה ב עמוד שצ].

ג ומכל מקום רשאי להפסיק אפילו באמצע וידוי ונפילת אפים לקדיש וקדושה וברכו. ויש אומרים שאין לענות אמן דברכות באמצע וידוי ונפילת אפים, ואין דבריהם מוכרחים, אלא יש לענות אמן דברכות גם כן. [שארית יוסף חלק ג עמוד רכד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קלא הערה ג עמוד שצב].

ד צריך האדם לומר כל פרטי הוידוי כולם אשמנו בגדנו וכו׳, ואע״פ שיודע בעצמו שאין בו כל הדברים ההם, ואם כן נראה כמי שמדבר שקר, מכל מקום אין בזה חשש, ואדרבה צריך לומר כך. [ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה ד, עמוד שצד].

ה בשעת הוידוי צריך לעמוד, וכן בתחנונים הנוספים בשני וחמישי צריך לעמוד, ואם לא אמרו מעומד נקרא פורץ גדר. ויעמוד כמו שהוא עומד בתפלת שמונה עשרה, כאשר רגליו סמוכות זו לזו. ובשני וחמישי אומרים והוא רחום בקול רם. [שארית יוסף חלק ג עמוד רכד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה ה׳, עמוד שצה].

ו בעת אמירת הוידוי אין לסמוך על דבר באופן שאם יינטל אותו דבר יפול. אבל זקן או חולה יכולים להתוודות על ידי סמיכה. [שאר״י ח״ג עמ׳ רכה. ילקו״י תשס״ד, תפלה ב, הע׳ ו׳, עמוד שצה].

ז צריך להתוודות ולעמוד בכל הוידויים שהקהל אומר, אפילו אם כבר התפלל ואמר באותו יום וידוי. ובפרט ביום הכפורים, שבכל פעם שהשליח צבור אומר וידוי צריכים הקהל לעמוד ולומר עמו הוידוי. [שארית יוסף חלק ג עמוד רכה. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה ז, עמוד שצה].

ח כשמתוודה צריך לשחות מעט, ויאמר הוידוי בנחת ובמתינות ובלב נשבר ונדכה. וישהה בין תיבה לתיבה, וידע לפני מי הוא מתודה, שאם יאמר אותו במרוצה ומבלי הבנה, הרי זה בא לתקן ונמצא מקלקל. וכתב בשער הכוונות, כי בעת שאדם אומר הוידוי, יש לו להכות ביד ימינו כפוף כמו אגרוף על הלב, בצד שמאל, הכאה אחר הכאה בנחת, בעוד שהאדם מתודה, בין בשחר בין במנחה, בכל תיבה ותיבה של אשמנו בגדנו וכו׳ הכאה אחת. [ואף מי שיודע בבירור שלא נכשל בגזילה, ובחמס, וכדו׳, חייב לומר כל סדר הוידוי]. [שארית יוסף חלק ג עמוד רכו. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה ח, עמוד שצה].

ט יש נוהגים שבשעת הוידוי כשאומרים אשמנו בגדנו וכו׳, גם השליח צבור מנמיך קולו ואומר הכל בלחש, עד וסרנו ממשפטיך וכו׳. אך אין דעת הפוסקים נוחה מזה, ולכן עדיף שהשליח צבור יאמר כל הוידוי בקול רם. [שעל ידי כך הצבור אומר את כל הוידוי יחד עם השליח צבור, ומגיעים לי״ג מדות ביחד]. ומכל מקום אין צריך לעורר מחלוקת בעבור זה. [שארית יוסף חלק ג עמוד רכו. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה ט, עמוד שצז].

י יש אומרים שהצבור שותקים בשעה שהשליח צבור אומר חמש תיבות של ״ויעבור ה׳ על פניו ויקרא״, ומתחילים עם השליח צבור לומר ה׳ ה׳ אל רחום וחנון וכו׳. אבל המנהג הוא שכל הצבור אומרים חמש תיבות אלו בלחש, ואחר כך אומרים בקול רם מתיבות ה׳ ה׳ אל רחום וחנון, ויש להם על מה שיסמוכו. [שארית יוסף ח״ג עמ׳ רכו. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה י׳, עמוד שצח].

יא כשאומר ויקרא בשם ה׳, יפסיק בין בשם לה׳. וכן צריך להטעים את הפסק שבין ה׳ ה׳, כי יש טעם פסק בטעמי המקרא בין שם ה׳ הראשון לבין שם ה׳ השני, וכן צריך לנהוג. [שארית יוסף חלק ג עמוד רכז. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה יא, עמוד שצט].

יב כשאומר ויעבור ישחה מעט, ויזקוף בויקרא, ויחזור וישחה קצת כשאומר ה׳ ה׳. [שארית יוסף חלק ג עמוד רכז. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה יב, עמוד שצט].

יג יש המונים באצבעותיהם את מנין הי״ג מדות, וטוב שלא לעשות כן, כדי שלא להכנס למחלוקת, כי רבותינו הראשונים ורבותינו המקובלים נחלקו במנין שלש עשרה מדות הרחמים שבפסוק ״ויעבור״, מאיזה תיבה מתחיל מניינן, ומה הוא סדרן. ומכיון שאין בידינו להכריע בדבר, אין למנות המדות באצבעותיו, אלא יאמרם בסתם, וקמי שמיא גליא סדרן. [שארית יוסף חלק ג׳ עמוד רכז. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה יג עמוד שצט].

יד אין היחיד רשאי לומר י״ג מדות דרך תפלה ובקשת רחמים, מפני שאמירת י״ג מדות נחשבת כדברים שבקדושה, שאינם נאמרים בפחות מעשרה אבל אם בא לאומרן דרך קריאה בטעמי המקרא, רשאי. וכן פסק מרן השלחן ערוך ואף על פי שיש מן האחרונים והמקובלים שכתבו שאין לומר י״ג מדות אפילו בטעמי המקרא, אלא רק בחילופי אותיות של א״ת ב״ש, העיקר הוא כדעת מרן השלחן ערוך. לפיכך יחיד שהתעכב באמירת הוידוי,

והקדימוהו הצבור וסיימו י״ג מדות, יקרא את הי״ג מדות בטעמי המקרא כאדם שקורא בתורה. אבל אם התחיל לומר י״ג מדות עם הצבור, וחלק מהצבור מיהרו לסיימם, כיון שיש רוב מנין שעדיין אומרים אותם עמו, רשאי לסיים י״ג מדות בדרך תפלה. ואם הצבור סיימו אמירת י״ג מדות, והוא עודנו נמצא באמצע אמירתם, יכול לסיים אמירתם בטעמי המקרא. [שאר״י חלק ג עמוד רכח. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה יד].

טו כשאומר נפילת אפים [לדוד אליך ה׳ נפשי אשא וגו׳] צריך לשבת. [שאריית יוסף חלק ג׳ עמוד רכח. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה טו, עמוד תג].

טז המנהג פשוט אצל הספרדים ועדות המזרח לומר המזמור לדוד אליך ה׳ נפשי אשא, ואבינו מלכנו, מבלי ליפול על פניהם כלל, מפני שעל פי דברי הזוהר הקדוש הנופל על פניו ואינו מכוין לבו כראוי כשאומר המזמור הנ״ל, עלול ח״ו להסתלק מן העולם בקיצור ימים ושנים, ולכן נהגו להמנע מנפילת אפים, אלא אומרים אותו כדרך הקורא מזמור תהלים בלבד. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רכח. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה טז, עמוד תד].

יז גם היחיד שאומר י״ג מדות בטעמי המקרא, רשאי לסיים במלת ״ונקה״. ואין לחוש בזה משום מה שאמרו: ״כל פסוקא דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן ליה״, שסוף סוף עיקר ותכלית כוונתו אינה לשם קריאה ממש, אלא לבקש רחמים, ולכן אינו צריך לסיים כל הפסוק. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רכט. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה יז, עמוד תה].

יח השומע י״ג מדות מן הצבור, אם הוא נמצא במקומות שמותר להפסיק בהם, צריך לעמוד ולומר י״ג מדות עם הצבור, הואיל ונחשבים כדברים שבקדושה. ורק אם נמצא בפסוקי דזמרה או בקריאת שמע וברכותיה לא יפסיק. אבל נוסח וידוי אין לאומרו ב׳ פעמים בזה אחר זה, דהוה ליה ככלב שב על קיאו. ואמנם אם אמרו וידוי בסליחות, ומתפללים מיד שחרית או מנחה, חוזרים לומר וידוי בתפלה, שהרי עבר זמן מאז אמירת הוידוי בסליחות. [חסד לאלפים. שאריית יוסף חלק ג׳ עמוד רל. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה יח, עמוד תי].

יט אין אומרים וידוי וי״ג מדות ונפילת אפים בלילה. ומכל מקום רשאים לאומרן במנחה אף אחר שקיעת החמה, בתוך י״ג דקות וחצי מזמן השקיעה (בשעות זמניות), שהוא זמן בין השמשות. [אך אם הצבור אינו רוצה לומר וידוי, אין לעשות מחלוקת]. ואם המשיכו בתפלת מנחה עד הלילה, יש אומרים שאין לומר קדיש תתקבל בלילה. ויש אומרים שמותר לומר קדיש זה גם אחר צאת הכוכבים. וכן עיקר לדינא. ועל כל פנים לכתחלה יזהרו שלא יבואו לידי כך. [שאריית יוסף חלק ג׳ עמוד רל. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה יט עמוד תיא].

כ משה רבינו תיקן להם לישראל שהחתן נוהג שבעת ימי חופה בשמחה ומשתה, ושמח את אשתו אשר לקח, ונחשבים אצלו כימים טובים, לפיכך אינו אומר בהם וידוי ונפילת אפים. וכשמתפללים הקהל בבית החתן, או כשהחתן בא לבית הכנסת להתפלל עם הצבור, כל הקהל אינם אומרים וידוי ונפילת אפים בכל שבעת ימי המשתה, לכבודו של החתן. אולם בשחרית של יום החופה, אף על פי שהקידושין והחופה נערכים בו ביום קודם שקיעת החמה, מכל מקום עדיין אין תורת חתן עליו, וצריכים לומר וידוי ונפילת אפים. אבל במנחה כשהיא סמוכה לחופה, ובפרט כשהיא במזמוטי חתן וכלה, אין לומר וידוי ונפילת אפים. ואם כלה נמצאת בעזרת נשים, ואין החתן שם, אינה פוטרת את הקהל לומר וידוי ונפילת אפים. [שאריית יוסף חלק ג׳ עמוד רלא. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קלא הערה כ].

כא אם החופה והקידושין נערכים למשל ביום רביעי סמוך לשקיעת החמה, כמו שנהגו בירושלים, אף על פי שלענין שבע ברכות נשלמים שבעת ימי המשתה ביום שלישי עם השקיעה, מכל מקום לענין וידוי ונפילת אפים יש להקל שלא לאומרם ביום רביעי, עד סוף שבעה ימים מעת לעת משעת החופה והקידושין. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רלא. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה כא].

כב המתפללים בבית האבל, אין אומרים וידוי ונפילת אפים בכל שבעת ימי האבל, ואף אם אין האבל שם, נוהגים שלא לומר וידוי ונפילת אפים בבית המנוח הנפטר. ואין המתפללין צריכים להשלים אמירת הוידוי לאחר התפלה. וכל שכן אם יש שם נשים הישבות שבעה, דאף שאין שם איש הישב שבעה, עם כל זה אין אומרים וידוי ונפילת אפים, אחר שהקהל באים לכבודו של הנפטר. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רלב. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה כב, עמוד תטז].

כג אם אין מנין בבית האֵבֶל, ובא האֵבֶל לבית הכנסת כדי לומר קדיש, ולשמוע קדושה וברכו, צריכים לומר וידוי ונפילת אפים. אבל אם בא לבית הכנסת בערב השבעה, להתפלל מנחה וערבית, והקהל מתאסף כדי לשמוע דברי תורה והספד לעילוי נשמת הנפטר ולחלוק לו כבוד, אין לומר וידוי ונפילת אפים. ויש מקומות שלעולם אין אומרים וידוי ונפילת אפים כשהאבל בבית הכנסת, ויש להם על מה שיסמוכו. [שאר״י ח״ג עמו׳ רלג. ילקו״י מהדורת תשס״ד, תפלה ב, סימן קלא הערה כג, עמוד תיח].

כד פשט המנהג בארץ ישראל ובכמה מקומות, שכשיש בבית הכנסת נער ״בר מצוה״, שמניח תפילין ביום שמלאו לו שלש עשרה שנה ויום אחד, דהיינו ביום לידתו, שלא לומר וידוי ונפילת אפים ותחנונים, כשם שאין אומרים וידוי ונפילת אפים כשיש שם חתן. ונתנו סמך לדבר, שהבר מצוה דומה

לחתן, שנאמר, כחתן יכהן פאר, ותפילין נקראו פאר, שנאמר פארך חבוש עליך. ומנהג זה נכון וישר, ויש להם על מה שיסמוכו. [שארית יוסף חלק ג עמוד רלג. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה כד, עמוד תכא].

כה כשיש מילה בבית הכנסת, אין לומר שם וידוי ונפילת אפים ביום המילה, ואפילו אם מתפללים שם כמה מנינים בזה אחר זה, כולם פטורים מלומר **וידוי ונפילת אפים**. [שארית יוסף חלק ג עמוד רלד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה כה, עמוד תכב].

כו אבי הבן שנמצא בבית הכנסת ביום המילה, או שנמצא שם הסנדק, או המוהל, אף על פי שהמילה נעשית בבית, כל הצבור שמתפללים עמו בבית הכנסת פטורים מלומר וידוי ונפילת אפים לכבוד בעלי הברית, בכל היום, שחרית ומנחה, בין קודם הברית בין אחר הברית, שיום טוב שלהם הוא. ויש מהאשכנזים שנוהגים שאם הברית היה בשעות הצהרים, ומתפללים מנחה בשעות הערב, אומרים וידוי אפילו אם הסנדק נמצא בבית הכנסת. [שארית יוסף חלק ג עמוד רלד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה כו עמוד תכב].

כוב כו/ב יש נוהגים לומר י״ג מדות בעת המילה, מיד אחר החיתוך, והוא דוקא בזמן שהצבור נמצא בעת צרה. ויש הנוהגים כן אף בשבת ויום טוב. אך אין לנהוג כן אלא בשעת צרה ומלחמה.

כז מקום שנהגו שאם יש מילה בבית כנסת אחת, אין אומרים וידוי ונפילת אפים בכל בתי הכנסת שבעיר, אף על פי שאינו מנהג יפה, מכל מקום אין למחות בידם, שיש להם על מה שיסמוכו. אבל במקום שעדיין לא נהגו כן, כמו בעיר חדשה, אין להם לנהוג כן, שהוא מנהג גרוע, ואין דעת הפוסקים **נוחה הימנו**. [שאר״י ח״ג עמ׳ רלד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קלא הערה כז עמוד תכג].

כח בית כנסת שעושים שם מילה בבוקר, משום שזריזים מקדימים למצות, לא יאמרו וידוי ונפילת אפים גם בתפלת מנחה, הואיל ובמקום ההוא עדיין מונחים הכסא של אליהו הנביא מלאך הברית, והפרוכת שעליו, ואור קדושת מצות המילה חופף עליו כל היום, לפיכך אין נופלים על פניהם כל היום כולו. וכן הורו למעשה כמה גדולי עולם. [שארית יוסף חלק ג עמוד רלד. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה כח, עמוד תכד].

כט גם כשהמילה נעשית בבוקר, אם נמצא בתפלת המנחה אחד מבעלי הברית, דהיינו אבי הבן או המוהל או הסנדק, אין לומר וידוי ונפילת אפים, שקדושת ושמחת המצוה נמשכת כל היום. ואם מאחרים את המילה עד סמוך למנחה, יש אומרים שצריך לומר וידוי ונפילת אפים בשחרית, ורק במנחה שהיא התפלה הסמוכה לברית המילה לא יאמרו וידוי ונפילת אפים. אבל יש נוהגים שבכל אופן אין אומרים וידוי ונפילת אפים גם בשחרית, ואין לשנות מפני המחלוקת. [שארית יוסף חלק ג׳ עמוד רלה. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה כט, עמוד תכד].

ל ביום שעורכים פדיון הבן, אפילו אם אבי הבן נמצא בבית הכנסת, יש לומר וידוי ותחנונים כרגיל. ואמנם אם עורכים את סעודת פדיון הבן בצהרים, ומתפללים במקום הסעודה תפלת מנחה, יכולים להקל שלא לומר וידוי בתפלה זו. [ילקו״י מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה ל׳, עמוד תכד].

לא מי שנתבשר שנולד לו בן והוא בעיר אחרת או במדינה אחרת, ואינו יכול להיות נוכח בברית המילה של בנו, אף על פי כן לא יאמר וידוי ונפילת אפים ביום המילה, שבודאי גם הוא שמח שקרוביו מקיימים מצות המילה של בנו בזמנה. אבל אינו פוטר את הצבור שעמו מהוידוי ונפילת אפים, כיון שאיננו משתתף בפועל בקיום המצוה. [שארית יוסף חלק ג׳ עמוד רלה. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה לא, עמוד תכז].

לב אם האחד מוהל והשני פורע, כל אחד מהם פוטר את הקהל שמתפללים עמו מאמירת וידוי ונפילת אפים, אבל המוצץ בלבד אינו פוטר. ויש חולקים. והמיקל בדין נפילת אפים שהיא רשות, יש לו על מה שיסמוך. [שארית יוסף חלק ג עמוד רלו. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה לב].

לג הנוהגים שלא לומר וידוי ונפילת אפים ביום פקודת השנה (יום הפטירה) של צדיקים ואדמורי״ם, ומביאים ראיה מיום ל״ג לעומר, שאומרים שהוא יום פטירת רבי שמעון בר יוחאי, ואין אומרים בו תחנון, מנהג טעות הוא בידם, ואין להם על מה שיסמוכו, שאדרבה יום פטירת הצדיקים הוא יום צרה ותוכחה, ויש שמתענים בו ביום, ועוד שאין לך יום במשך כל השנה שלא נפטרו בו מגדולי ישראל ומאורי ישראל, ואם כן ביטלנו לגמרי דין אמירת וידוי ונפילת אפים לעולמי עד, ושאני יום ל״ג לעומר, שהוא יום ההילולא של רבי שמעון בר יוחאי, כמבואר באחרונים. לפיכך אם נזדמן לו לאדם להתפלל במנין כזה שנוהגים שלא לומר וידוי ונפילת אפים ביום פטירת איזה גאון וצדיק ואדמו״ר, ואין בידו למחות בהם, חייב לומר וידוי ונפילת אפים לבדו, ואין בזה לא משום יוהרא ולא משום לא תתגודדו. [שארית יוסף חלק ג׳ עמוד רלו. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה לג, עמוד תכח].

לד נוהגים שביום הכנסת ספר תורה בשעת המנחה, אין אומרים וידוי ונפילת אפים במנחה. ויש להם על מה שיסמוכו. [שארית יוסף חלק ג עמוד רלו. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא, הערה לד].

לה כשעושים סעודת סיום מסכת סמוך למנחה, והמסיים והקרואים לסעודה מתפללים מנחה קודם הסעודה, פטורים מלומר וידוי ונפילת אפים במנחה, שהרי הוא כמו יום טוב שלהם, וכמו שאמרו בשבת תיתי לי דכד חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן. וכן אמרו במדרש שעושים סעודה לגומרה של תורה. לפיכך כל המשתתפים בסעודת מצוה זו פטורים מלומר נפילת אפים ותחנונים בתפלת המנחה הסמוכה לה. וכל שכן

אם למדו בצוותא מסכת שלימה עם הצבור, שפטורים מלומר וידוי ונפילת אפים. [שארית יוסף חלק ג עמוד רלו. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה לה, עמוד תכט].

לו אלו הימים שאין אומרים בהם וידוי ונפילת אפים לא בשחרית ולא במנחה: חודש ניסן, פסח שני, ל״ג בעומר, מראש חודש סיון עד י״ב בו ועד בכלל, תשעה באב, ט״ו באב, ערב ראש השנה וערב יום הכפורים, מי״א תשרי עד ב׳ חשון. שמונת ימי החנוכה, ט״ו בשבט, י״ד וט״ו אדר א׳ ואדר ב׳. וראשי חודשים. [שארית יוסף חלק ג עמוד רלח. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ לו הערה לן].

לז יש נוהגים שלא לומר וידוי בט״ו אייר, משום ספיקא דיומא, אך אין זה מנהג נכון, ויש למחות ביד הנוהגים כן, שרק בי״ד אייר אין אומרים וידוי. [שארית יוסף חלק ג עמוד רלט. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה לז, עמוד תלד].

לח בכל יום שאין אומרים בו וידוי, כגון בל״ג לעומר, אין בו וידוי ונפילת אפים גם במנחה שלפניו, דהיינו מנחה של ערב ל״ג לעומר, או מנחה של ערב ראש חודש, או מנחה של ערב חנוכה. חוץ מערב ראש השנה וערב יום הכפורים, שאף על פי שאין אומרים בהם וידוי, במנחה שלפניהם אומרים וידוי. [ולענין ערב פסח שני ראה בהערה ז׳, ובשארית יוסף חלק ג׳ עמוד רמ]. ויש שנהגו בערב חנוכה, שאין אומרים וידוי גם בשחרית, אך אין מנהגינו כן. ובערב חנוכה שחל בשבת, אין אומרים צדקתך צדק במנחה. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמא. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה לח עמוד תלה].

לט ראוי ונכון להנהיג בכל בית כנסת, שאם יש סיבה שלא לומר וידוי [כגון שיש חתן בר מצוה בבית הכנסת, וכדומה], שיודיעו לשליח צבור קודם שיתחיל התפלה, כדי שיאמר קדיש מיד לאחר יהיו לרצון שבסוף החזרה. ואם הצבור לא ידעו שיש חתן בבית הכנסת, והתחילו באמירת הוידוי, ואחר כך הודיעו שיש חתן בבית הכנסת, יש להמשיך עד אנחנו ואבותינו ואנשי ביתנו. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמא. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה לט עמוד תלו].

מ אומרים וידוי בלשון רבים, חטאנו עוינו פשענו וכו׳, חוץ משכיב מרע שמתוודה בלשון יחיד. [שארית יוסף חלק ג׳ עמוד רמא. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה כו, עמוד תלו].

מא בימים שאין אומרים בהם וידוי, אין אומרים בשבת המנחה צדקתך צדק. אבל כשיש חתן או אבי הבן או סנדק בבית הכנסת, יש לומר צדקתך צדק כמו בכל שבת. וכן אם חל צום תשעה באב ביום ראשון, אומרים בשבת הסמוכה לצום צדקתך צדק. [ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלא הערה כו עמוד תלז].

סימן קלב – אמירת אשרי ובא לציון, והמשך התפלה

א בימים שאין אומרים בהם תחנונים ונפילת אפים המנהג פשוט אצל הספרדים ועדות המזרח שאין אומרים בהם מזמור ״יענך ה׳ ביום צרה״, וכן אין אומרים בהם מזמור ״תפלה לדוד הטה ה׳. אזנך ענני״, הואיל ונאמר בו ״ביום צרתי אקראך״, ואין ראוי להזכיר יום צרה בימים שאין בהם תחנונים ונפילת אפים. וגם כשיש חתן או אחד מבעלי ברית בבית הכנסת, ואין אומרים וידוי, אין אומרים גם מזמור יענך ה׳ ביום צרה. [שארית יוסף חלק ג עמוד רלז. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה א עמוד תלז].

ב צריך ליזהר לומר קדושת ובא לציון בכוונה, שאמרו חכמים, מיום שחרב בית המקדש העולם עומד על קדושת ובא לציון. ומתרגמין קדושת ובא לציון, כדי שהכל יבינו הקדושה. ונהגו שהשליח צבור אומר התרגום בלחש. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמב. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה ב, עמוד תלט].

ג כשצריכים להכריז בצבור על איזה דבר, כגון שיעור תורה וכדומה, יש להכריז קודם אשרי, ולא להפסיק בין אשרי ללמנצח. וכל שכן בשעה שהצבור אומרים אשרי או ובא לציון, כדי שלא תתבטל כוונת הצבור. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמג. ילקוט יוסף מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה ג].

ד אף על פי שהלכה רווחת שכל דבר שבקדושה אינו נאמר בפחות מעשרה, מכל מקום הקדושה שאומרים באמצע ״ובא לציון גואל״, הנקראת ״קדושה דסידרא״, מותר ליחיד לאומרה, ואפילו בלא טעמי המקרא, אלא שטוב ונכון שיחיד יאמרנה עם טעמי המקרא, לצאת ידי חובת כל הפוסקים. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמג. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה ד עמוד תמ].

ה מנהגינו לישב בעת אמירת קדושת ובא לציון בשחרית, וכן במנחה של שבת, וכן ב״ואתה קדוש״ שאומרים במוצאי שבת. וכן ראוי לנהוג. [ילקו״י, תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קלב הערה ה, עמו׳ תמא].

ו נכון שלא לצאת מבית הכנסת קודם קדושת ובא לציון, לכל הפחות, דכיון שהעולם מתקיים על זה צריך ליזהר מלזלזל בזה. ולכתחלה לא יצא מבית הכנסת עד סיום התפלה כולה. ונהגו העולם שלא לחלוץ תפילין עד אחר קדושת ובא לציון. אך אם חולץ של רש״י ומניח רבינו תם, שפיר דמי לקרוא

בהם קדושת ובא לציון. [שאר״י ח״ג עמוד רמג. ילקו״י, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה ו, עמוד תמב].

ז קודם הוצאת הספר תורה בשני וחמישי אומרים חצי קדיש, ולאחר אשרי ובא לציון אומרים קדיש תתקבל. וביום שיש בו מוסף אומרים קדיש תתקבל מיד אחר החזרה, קודם קריאת התורה. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רמג. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה ז, עמוד תמג].

ח שליח צבור שטעה ואמר קדיש תתקבל קודם אשרי ובא לציון, יחזור ויאמר קדיש תתקבל פעם שנית, לאחר ובא לציון. [שאריית יוסף ח״ג עמוד רמג. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סי׳ קלב הערה ח].

ט במקום שנוהגים להקל שאחד אומר החזרה ואחר אומר קדיש תתקבל, יש להעלים מהם עין, על פי דברי הרב עיקרי הד״ט בשם הרב פחד יצחק שהתיר מטעם שאומרים תתקבל ״צלותהון ובעותיהון״. ועל כל פנים לכתחלה בודאי שראוי שהשליח צבור עצמו יאמר קדיש תתקבל. וכל שכן למנהגינו שאומרים צלותנא ובעותנא עם צלותיהון וכו׳. ולכן במקום שיש שם שני אנשים שיש להם יאר-צייט, ושניהם מחלקים התפלה ביניהם, שהאחד מסיים החזרה וחבירו אומר אשרי ובא לציון וכו׳, לכתחלה השליח צבור הראשון הוא זה שיאמר את הקדיש תתקבל, ולא השליח צבור השני. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה ט, עמוד תמג].

י אם השליח צבור שאומר את החזרה אינו יכול לגמור שארית התפלה מאיזה סיבה שהיא, ואינו אומר קדיש תתקבל כדי לעשות בו הג׳ פסיעות, יפסע ג׳ פסיעות תיכף אחר תפלת החזרה. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה י׳, עמוד תמז].

יא מנהגינו לומר תתקבל צלותנא ובעותנא עם צלותיהון ובעותיהון דכל בית ישראל. [כדי לכלול את עצמינו עם כלל ישראל]. והנוהגים לומר תתקבל צלותיהון ובעותיהון דכל בית ישראל, יש להם על מה שיסמוכו. ונכון יותר לומר ״קדם אבונא דבשמיא״ ולדלג תיבת וארעא. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה יא, עמוד תמח].

יב אם היו עשרה והתחיל השליח צבור לומר את החזרה, ויצאו מקצתן, ימשיך לומר את החזרה כולה אפילו שאין שם מנין. ואפילו אם יצאו מקצתן קודם הקדושה, ימשיך באמירת החזרה והקדושה. אבל קדיש תתקבל אינו אומר. [ולדעת הרמ״א יש להם לומר גם קדיש תתקבל]. והוא שישאר רוב מנין. ומכל מקום עבירה היא לצאת, ועליהם נאמר ועוזבי ה׳ יכלו אבל אם נשארו עשרה מותר לצאת. ואם יצאו מקצת מהעשרה אחר שהתחילו יוצר, לא יאמרו חזרה. [שאריית יוסף חלק ב סימן סט. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה יב, עמוד תמח].

יג אומרים שיר של יום, ויש שנהגו לומר ״היום יום אחד בשבת קודש״ ויש שאומרים ״היום יום אחד בשבת״ בלי תיבת קודש. ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד. ויש נוהגים שבימים שיש בהם מזמור מיוחד לאותם ימים, כגון בראש חודש [שנוהגים לומר מזמור ״ברכי נפשי״], ובחנוכה [שנוהגים לומר ״מזמור שיר חנוכת הבית״], ובפורים [שנוהגים לומר מזמור ״למנצח על איילת השחר״], וכיוצא בזה, לומר גם ״שיר של יום״, וגם המזמור המיוחד לאותו היום. ואומרים ״שיר של יום״ קודם המזמור המיוחד לאותו היום, שתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. [אלא שקודם ״שיר של יום״ אין אומרים את התיבות: ״השיר שהיו הלוים אומרים על הדוכן״]. ויש נוהגים שלא לומר ״שיר של יום״ בימים אלו כלל, ואומרים במקומו את המזמור המיוחד לאותו היום. ובכל מקום יעשו כמנהגם. וטוב יותר שיאמרו גם את המזמור השייך לאותו יום, ואחר כך יאמר המזמור השייך לחנוכה ולפורים. וביום שיש בו מוסף, אומרים מזמור של היום קודם מוסף. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה יג, עמוד תמט].

יד יש לומר בכל יום פטום הקטורת, שחרית ומנחה, ואומרים תחלה אין כאלהינו וכו׳. וכתב הט״ז, שאמירת אין כאלהינו וכו׳ מועילה להשלים מאה ברכות בכל יום. [היכא שאי אפשר לו להשלים בברכות ממש]. ויש שכתבו ליזהר לומר פטום הקטורת דוקא מתוך הכתב, ולא בעל פה, משום שהאמירה במקום הקטרת קטורת, וחיישינן שמא ידלג אחד מהסממנים, ואמרינן שהוא חייב מיתה אם חיסר אחת מכל סממניה. ומכל מקום אין זה לעיכובא. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רמג. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה יד עמוד תנב].

טו יש נוהגים לכתוב פרשת פיטום הקטורת והברייתא שלה על קלף או גויל בכתב אשורי, כמו בספר תורה, וקוראים בה בכל יום, והיא סגולה לפרנסה. אולם כבר נתבאר לעיל [סימן א׳] דלכתחלה אין ראוי לעשות כן. ורק אם בדיעבד שכבר כתבו זאת על קלף, מותר לקרוא בזה. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה ט עמוד ו תנח].

טז אחר פטום הקטורת אומרים תנא דבי אליהו תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם וכו׳. ויש ליזהר שכל אחד יאמר זאת, ולא יסמוך על השליח צבור האומרו. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה טז עמוד תנח].

יז בסיום התפלה אומרים ״עלינו לשבח״ וכו׳ מעומד, ויש ליזהר לאומרו בכוונה. [שאריית יוסף חלק ג׳ עמוד רמד. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה יז עמוד תנח].

יח כשאומר אל אל לא יושיע, יש להפסיק מעט, קודם שיאמר ואנחנו משתחוים וכו׳. וכשאומר ואנחנו משתחוים יש לכרוע מעט, כדי שלא יהיה נראה ככופר ח״ו. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמד. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה יח עמוד תנט].

יט מנהגינו לומר על כן נקוה לך בלא וא״ו. ויש נוהגים לומר ועל כן נקוה לך. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה יט עמוד תנט].

כ כבר נתבאר לעיל [סימן קיג] שכאשר הצבור אומר עלינו לשבח, ומשתחוים כשאומרים ״ואנחנו משתחוים״ ראוי לכל מי שנמצא בבית הכנסת להשתחוות מעט בכפיפת ראש, יחד עם הצבור. ומכל מקום אין זה חיוב מעיקר הדין. וספרדי המתפלל עם אשכנזים האומרים עלינו לשבח אחר קדושא דסידרא, אין צריך לומר עמהם עלינו לשבח, מאחר וטרוד בסדר תפלתו, וימשיך להתפלל כפי הנוסח שהוא רגיל בו, ואל ישנה את סדר העולמות. ואם כל הצבור עומד, לא יהיה יושב בין העומדים, ויעמוד גם הוא. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה כ עמוד תס].

כא הנמצא באמצע ״עלינו לשבח״, וכשאמר ״שהם משתחוים להבל וריק ומתפללים אל אל לא יושיע״, שמע ברכה מחבירו או מהשליח ציבור, או שמע קדיש, צריך לענות אמן, ואין לבטל עניית אמן מפני החשש שמא יראה הדבר כאומר לשם עבודה זרה ח״ו, כיון שמכוין לשם שמים, ואין לבטל עניית אמן במקום שלא אמרו חז״ל לבטלו. ומכל מקום לכתחלה יזהר שלא יבוא לידי כך, אלא יקדים או יאחר. וכן כשקורא פסוק של קללות, כגון בקריאת שמע, כשקורא פסוק וחרה אף ה׳ בכם, יזהר שלא יקראנו בסמוך לזמן שאומר השליח ציבור קדיש. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה כא, עמוד תסה].

כב אותם הדוחקים זה את זה למהר לצאת מבית הכנסת, לא יפה הם עושים, שמראים בזה כאילו שהייתם בבית הכנסת היא להם לטורח. וכל שכן אותם שבתחלת עלינו לשבח יוצאים, ואומרים עלינו לשבח דרך הליכה. או אותם היוצאים קודם גמר התפלה. זולת אם ממהרים לשיעור תורה וכדומה. ויש מקומות שנהגו שהשליח צבור אומר עלינו לשבח בקול רם, בשפה ברורה ובנעימה, כמו שנוהגים בימים נוראים. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה כב עמוד תסו].

כג מנהג הספרדים שאין אומרים קדיש אחר עלינו לשבח. אלא אומרים קדיש יתום קודם עלינו לשבח. ומכל מקום אם נהגו לומר קדיש אחר עלינו לשבח, ימשיכו במנהגם. [ילקו״י, שם, עמוד תסו].

כד אם אין יתום בבית הכנסת, אין נכון לבטל אמירת קדיש שלפני עלינו לשבח, אלא יאמר הקדיש אחד מהקהל, לאחר שיבקש רשות מהוריו שאינם מקפידים על זה שיאמר קדיש כשאין שם אחר האומר קדיש. ואם אין אף אחד מהקהל הרוצה לומר קדיש יתום, אומר השליח צבור ברכו קודם עלינו לשבח. ובן הרוצה לומר קדיש יתום על אמו שנפטרה, ואביו מקפיד על כך, מפני שחושש לדעת ההמון, ואי אפשר לשכנעו שלא יקפיד בזה, אם זה במקום שאין מנהג ידוע כגון בארץ ישראל וגלילותיה, צריך לצייית לאב וישאר בשב ואל תעשה שלא לומר קדיש, בין קדיש יתום ובין קדיש דרבנן, [ובאופן כזה ישתדל לחדש חידושי תורה לע״נ אמו]. ורק במקום שידוע המנהג בבירור שלא לשמוע לאביו בזה, יחזיקו במנהגם. ואם נפטר אביו, ואמו מקפדת עליו לבל יאמר קדיש בחייה, לא ישמע לאמו, שכבוד האב שנפטר עדיף יותר מכבוד האם אפילו עודנה בחיים. וכל זה כשהאב מקפיד עליו לומר קדיש מפני שחושש לסכנת חייו, אבל אם בגלל כעסו וקפידתו על אמו מצוהו שלא יאמר קדיש, לא יאבה אליו ולא ישמע לו, שהרי זה כאומר לבנו שיעבור על דברי תורה, שאין שומעין לו. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלב הערה כד].

סימן קלג – דין ברכו בשבת

א בשבת וביום טוב יש אומרים שאין אומרים ברכו אחר קדיש בתרא. [קודם עלינו לשבח]. אך מנהגינו פשוט לומר ברכו אחר קדיש על ישראל, שקודם עלינו לשבח, גם בשבת וביום טוב [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלג הערה א, עמוד תעא].

ב מי שלא התפלל שחרית בצבור, וממילא לא שמע ברכו מהשליח צבור, יש אומרים שיכול לומר ברכו במנחה אחר הקדיש שקודם עלינו לשבח, ולמעשה כיום אין לנהוג כן. [ילקוט יוסף שם עמוד תעב].

סימן קלד – סדר ״והוא רחום״

א נהגו להרבות בתחנונים בשני וחמישי, מפני שהם ימי רצון, ואומרים והוא רחום, ואומרים אותו בקול רם. ואם לא אמר מעומד, עובר על התקנה ופורץ גדר. ולכן מי שנאנס ולא הספיק לומר את כל נוסח והוא רחום, יזהר מאד להשלים הכל במשך היום, כדי שלא יהיה בכלל פורץ גדר [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלד הערה א עמוד תעב].

ב יש נוהגים להתענות בשני וחמישי, אבל אם התענית תגרום לו למיעוט בעסק התורה והמצוות, עדיף שלא יתענה. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, סימן קלד הערה ב].

ג מנהג ירושלים וארץ ישראל לומר בשני וחמישי "מה נאמר לפניך יושב מרום" אחר הוידוי, קודם אמירת "ויעבור" ו"שלש עשרה מדות" ו"נפילת אפים". ויש נוהגים לומר "מה נאמר" אחר נפילת אפים ואל מלך. ובכל מקום יעשו כמנהגם. ומנהגינו לאומרו רק בשני וחמישי. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קלד הערה ג, עמוד תעד].

ד מי שמתפלל עם האשכנזים בימי שני וחמישי, והם אינם נוהגים לומר "אל מלך יושב על כסא רחמים", והוא רוצה לאומרו כמנהגינו, אינו צריך לסיים בכל פעם י"ג מדות (בטעמי המקרא), אלא יסיים במלים: "כמו שהודעת לענו מקדם וכן כתוב בתורתך", ולא יותר, ודי לו מה שאמר י"ג מדות בטעמי המקרא בסוף הוידוי. ומכל מקום לא ירבה לומר פעמים רבות ויעבור. [שארית יוסף חלק ג עמוד רכט. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קלד הערה ד, עמוד תעה].

ה אם השליח צבור מאריך בניגון ב"אל מלך" מותר ליחיד לעיין בספר בהרהור, וכשיגיע ל"ויעבור" יאמר עמו את הי"ג מדות. ומכל מקום טוב יותר שלא להפסיק גם בכהאי גוונא, אלא יהרהר בדברי תורה במחשבה בלי עיון בספר. [שארית יוסף חלק ג עמוד רכח. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, סימן קלד הערה ה, עמוד תעה].

נוסחאות התפלה והברכות

א אין ראוי לשנות מנוסחאות התפלה בעניני ניקוד, כמו ושבע את העולם כולו מטובך, עשה למען שמך וכו', נקדישך ונעריצך, שיש לומר הכ"ף סופית בשו"א, ולא בקמ"ץ, ויש המשנים ואומרים הכ"ף סופית בניקוד קמ"ץ, ובלשון זכר, וכך נהגו כמה קהלות בתוניס. אך במקומותינו אין המנהג כן, ואין לשנות מהמנהג, אחר שאין לדקדק כל כך בכללי הניקוד בתפלה במקום מנהג. [ומטעם זה אין לשנות מהנהוג לומר בורא פרי הגָּפֶן, אלא יש להמשיך לחתום בורא פרי הגָּפֶן, כלשון הפסוק]. וכל מה שהובא בסידור "חזון עובדיה", אינם שינויים שנעשו בנוסח התפלה, אלא כך היה הנוסח אצל הספרדים, ובסידורים קודמים, קודם שפשטו סידורי תפלת ישרים וכדומה, ובפרט שהם על פי נוסח הקדמונים, ולא על פי כללי הדקדוק בלבד. [שארית יוסף חלק ב' עמוד תכה. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה א', עמוד תעו].

ב ספרדי שעבר והתפלל בנוסח אשכנז, או נוסח ספרד [חסידי], וכן להיפך, בדיעבד יצא ידי חובה, ואין זה בכלל כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות שלא יצא ידי חובה. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמה. ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה ב עמוד תפו].

ג בנוסח "מודה אני" יש נוהגים לומר: מודה אני לפניך מלך חי וקיים אדיר ונאור וכו'. אך מנהגינו לומר כפי הנוסח הרגיל המובא בכל הסידורים. ויפסיק מעט בין תיבת בחמלה לאמונתך. והאשה אומרת מודה אני, בקמ"ץ. [ילקו"י, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה ג', עמ' תפג. ילקו"י השכמת הבוקר סי' א'].

ד נוסח ברכת אשר יצר הוא: "אשר יצר את האדם החכמה, וברא בו נקבים נקבים, חלולים חלולים, גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יסתם אחד מהם או אם יפתח אחד מהם, אי אפשר להתקיים אפילו שעה אחת, ברוך אתה ה' רופא כל בשר ומפליא לעשות". והמנהג לומר "חלולים חלולים". ויש שנהגו לומר חללים חללים, אך אין לשנות מן המנהג. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה ד, עמוד תפד].

ה בברכת אשר יצר יש הנוהגים לומר"אֵי אפשר" א' בצירי, [או סגו"ל], ויש הנוהגים לומר אִי אפשר, הא' בניקוד חיריק, ואין הכרע בדבר, ומי שאומר בניקוד חיריק יש לו על מה לסמוך, וכן מי שאומר בניקוד צירי יש לו על מה לסמוך. [ומרן זצוק"ל נוהג לומר אי אפשר בצירי]. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הע' ה, עמ' תפו, ילקו"י על השכמת הבוקר תשס"ד סי' ז' עמ' תקג].

ו מנהגינו לומר "אפילו שעה אֶחת". והטעם לזה, שהרי יש איברים שאם נפתחים או נסתמים, אי אפשר להתקיים שעה אחת. ואין לשנות מן המנהג. ויש שנוהגים לומר אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך וכו'. אך מנהגינו לומר אי אפשר להתקיים לפניך וכו'. [ילקוט יוסף תפלה כרך ב' עמוד תפז. ילקוט יוסף על הלכות השכמת הבוקר סימן ו' הערה ז', עמוד תקד].

ז מנהגינו לומר רופא כל בשר ומפליא לעשות, וכן הגירסא בגמרא ובהרי"ף והרמב"ם. ויש גורסים "רופא חולי כל בשר", אך אין לשנות מן המנהג. [ילקו"י, תשס"ד, תפלה ב, קונטרס הנוסחאות הע' ז עמ' תפח].

ח בברכת אלהי נשמה יש להפסיק מעט בין אלה-י לנשמה, שלא יישמע שהנשמה היא אלוהיו. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה ח עמוד תפח].

ט צריך לומר אלהי "נשמה", ולא "הנשמה". ואין לומר טהורה היא, רק טהורה, אתה בראתה וכו'. וכן המנהג. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה ט עמוד תפח].

י בנוסח ברכת הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום וכו׳, יש גורסים להבין. אבל מנהגינו לומר להבחין, ואין לשנות. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה י].

יא בנוסח ברכת הנותן לשכוי, יש גורסים אשר נתן לשכוי בינה, אך בכל הסידורים נדפס הנותן לשכוי בינה, וכל העולם שגור בפיהם הנותן לשכוי בינה, ואין להקפיד על נוסח הברכה בזה. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה יא עמוד תפט].

יב מנהגינו לומר בברכת המכין מצעדי ״גֶבֶר״ הגימ״ל בקמ״ץ. [ילקוט יוסף, תפלה כרך ב׳ עמוד תצ].

יג בברכת המכין מצעדי וכו׳ יש נוהגים לברך בנוסח ״אשר הכין מצעדי גֶבֶר״. אולם אין לנו לשנות מהמנהג, אלא יש להמשיך לברך ״המכין״ מצעדי גבר. [ילקוט יוסף, תפלה ב׳, תשס״ד, עמ׳ תצ].

יד צריך לברך בכל יום שלש ברכות, שלא עשני גוי, שלא עשני עבד, ושלא עשני אשה. [כף החיים]. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה יד, עמוד תצא].

טו מברכים שלא עשני ״עֶבֶד״ העי״ן בקמ״ץ, ואין לשנות מן המנהג ולומר ״שלא עשני עבד״ בסגו״ל. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה טו עמוד תצב].

טז האשה אינה מברכת שלא עשני אשה, אלא אומרת בלא שם ומלכות ברוך שעשני כרצונו. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה טז].

יז גר צדק אינו מברך ״שלא עשני גוי״, ואם ירצה יברך בלא שם ומלכות. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה יז עמוד תצד].

יח בברכת שעשה לי כל ״צרכִּי״ יש לומר הכ״ף בחיריק, וכ״ף דגושה. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה יח עמוד תצה].

יט בברכת המעביר חבלי שינה מנהגינו לומר בלשון יחיד, ״מעיני ותנומה מעפעפי וכו״. ומכל מקום מי שהורגל לומר ברכה זו בלשון רבים, המעביר חבלי שינה מעינינו ותנומה מעפעפינו, יש לו על מה שיסמוך. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה יט, עמוד תצה].

כ בנוסח ברכות התורה יש להוסיף אחר וצאצאי צאצאי עמך בית ישראל. וצריך לומר ובפיפיות וכו׳. [ולא ובפיות]. ומנהגינו לברך אשר קדשנו במצותיו וצונו ״על דברי תורה״. [ואין אנו מברכים לעסוק בדברי תורה]. ואומרים ״והערב נא״ עם וא״ו. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמה. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה כ, עמוד תצח].

כא צריך להזהר האדם בפתיחת אליהו ז״ל לומר כך: מלגאו איהו אות יו״ד ואות ה״א, ואות וא״ו, ואות ה״א, דאיהו אורח אצילות וכו׳, דמאחר שמוסיף תיבת אות לפני כל אות, אין זה בכלל הוגה את השם. וכן גם יש להזהר לומר כך באומרו אחר זה קם רבי שמעון וכו׳ ודא איהו אות יו״ד ואות ה״א ואות וא״ו, אבל אות ה״א איהי שכינתא דלא מחושבן ט״ל, אלא אות יו״ד ואות ה״א, ואות וא״ו דסליקו אתוון לחושבן ט״ל. [שארית יוסף חלק ג׳ עמוד רמה. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה כא, עמוד תק].

כב בנוסח לשם יחוד קודם לבישת הטלית, או קודם הנחת התפילין, או שאר מצוות, יש לומר: ליחדא שם יו״ד ק״י בוא״ו ק״י. או ״יו״ד אי הא בוא״ו אי הא״. וטוב להוסיף בלשם יחוד שאומרו קודם שמתעטף בציצית: שמכוין שנצטוינו במצוה זו כדי לזכור את כל המצוות לעשותם. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמה. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה כב, עמוד תק].

כג בקרבנות יש לומר: ״כי כל מעשינו תוהו וימי חיינו הבל לפניך וכו״. והיינו מעשים שלנו שהם חולין, מה שאין כן מעשה של תורה ומצוות. ולכן אין לשנות מהנוסחא שלנו אשר יסודתה בהררי קודש. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמה. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה כג, עמוד תקא].

כד בקרבנות צריך לומר: שמאהבתך שאהבת אותו וכו׳, קראת שמו ישראל וישורון. ויש האומרים ״קראת אותו״, והנוסח הנכון לומר קראת שמו. [ילקו״י, תשס״ד, תפלה ב, קונטרס הנוסחאות הערה כד עמו׳ תקא].

כה בקרבנות צריך לומר: ״אשרינו שאנחנו משכימים ומעריבים וכו״. ואין צריך לשנות ולומר כשאנחנו וכו׳. שיכול לומר כן על סמך הזריזים שמשכימים ומעריבים, ועוד שבלשון בני אדם אין הכוונה השכמה ממש, אלא שמקדימים להתפלל וללמוד. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמז. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה כה עמוד תקב].

כו בפטום הקטורת יש שאומרים ״ומחזירן למכתשת״ ויש שאומרים: מחזירן (בלי וא״ו). והנכון לומר לַמכתשת (הלמ״ד בפת״ח). [שאר״י חלק ג עמוד רמח. ילקו״י, תשס״ד, תפלה כרך ב, הערה כו עמוד תקג].

כז בפטום הקטורת יש לומר קושט שנים עשר, בשי״ן שמאלית. [שלא יתחלף מלשון קושט דברי אמת]. ויש הנוהגים לאומרו בשי״ן ימנית, ויש להם סמך. ויש לומר קושט, בלא ה״א. [שרק בד׳ סממנים הראשונים המפורשים בכתוב מזכירים ה״א הידיעה]. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמז. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות

הערה כז עמוד תקג].

כח בקרבנות יש לומר "אביי הוה מסדר סדר המערכה". ויש המשמיטים תיבת "הוה" כדי שלא תצטרף תיבה זו עם היו"ד שבסוף תיבת אביי, ויהיה כהוגה שם ה' באותיותיו. ויש שכתבו שצריך להפסיק בין אביי לתיבה הוה. [שארית יוסף ח"ג עמוד רמח. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה כח עמוד תקז].

כט באנא בכח צריך להפסיק באופן כזה: קבל רנת עמך, שגבנו, טהרנו נורא. [והיינו, שיש להפסיק אחר תיבת עמך, ולא אחר תיבת רנת, וכן אחר תיבת שגבנו, ולא אחר תיבת טהרנו]. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמח. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה כט עמוד תקח].

ל כשאומר ברוך שם כבוד וכו', יש להפסיק אחר תיבת ברוך, ואחר כך יאמר שם כבוד מלכותו, ויפסיק, ויסיים לעולם ועד. [שאר"י ח"ג עמ' רמט. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה ב, קונטרס הנוסחאות הערה ל עמ' תקט].

לא יש אומרים שמותר לומר פסוק "ברוך שם" שאחר אנא בכח בקול רם, שלא הצריכו לאומרו בלחש אלא אחר פסוק שמע ישראל. ויש חולקים, ולכן טוב להזהר לאומרו בלחש גם אחר אנא בכח. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה לא עמוד תקט].

לב בברייתא דרבי ישמעאל יש לומר "וכַן" שני כתובים המכחישים זה את זה. הכ"ף בפתח ולא בצירי. [שארית יוסף חלק ג עמוד רמט. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה לב, עמוד תקי].

לג יש לומר בקדיש: בעלמא די ברא כִּרעותיה, הכ"ף של כרעותיה דגושה. ומיהו הנוהגים לומר כרעותיה בכ"ף רפויה, יש להם על מה שיסמוכו. [ילקו"י, תשס"ד, תפלה ב, קונטרס הנוסחאות הע' לג עמ' תקי].

לד ובאמירת יהא שמיה רבא יש לומר"מְבַרַך", קמ"ץ תחת הבי"ת ופת"ח מתחת לרי"ש. ולא מבורך בחולם. ואומר תשבחתא התי"ו הראשונה בחיריק ולא בשורוק. [ילקו"י שם תפלה ב, עמוד תקיא].

לה יש לומר בקדיש "לעלם ולעלמי עלמיא" עם ו', וכן על הצבור לענות בתוספת ו'. וכן אנו אומרים בשירת הים, ובקדושת "ובא לציון". [ילקו"י, תשס"ד, תפלה ב, קונטרס הנוסחאות הע' לה עמוד תקיא].

לו תיבת שמיה בקדיש [ביהא שמיה רבא] היא חסרת אות י'. ויש שגורסים שמיה ביו"ד. ויש גורסים ועלמי בלי למ"ד, כדי להשוות המנין לכ"ח אותיות. אבל הגירסא הנכונה היא "שמה" בלא יו"ד, ולעלמי בלמ"ד. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה לו].

לז יש לומר בקדיש "לעילא מן כל ברכתא", ולא מכל ברכתא. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה לז, עמוד תקיד].

לח בנוסח ברכת ברוך שאמר מנהגינו לומר "המהולל בפה עמו" ולא בפי עמו. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה לח, עמוד תקיד].

לט בנוסח ברכת ברוך שאמר צריך לומר "בשבחות ובזמירות", ולא בשבחיו ובזמריו. ומנהגינו לומר יחיד חַי העולמים, בניקוד פת"ח. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הע' לט עמ' תקטו].

מ יש אומרים שצריך להפסיק בפסוק צללו כעופרת "במים אדירים". בין תיבת במים לתיבת אדירים, שיש טרחא בתיבת במים, ומשום שתיבת אדירים לא קאי על במים אלא על המצריים. ואמנם גם האומר בלי הפסק בינתים, לא משתבש, ואין צריך להקפיד בזה כל כך. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה מ, עמוד תקטו].

מא בפסוק "כי גאה גאה" יש להדגיש את אות גימ"ל של כי גאה גאה, וכן "עם זו גאלת". [ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה מא].

מב בברכת יוצר מנהגינו לומר: "ובטובו מחדש בכל יום וכו'". ויש שגרסו וטובו מחדש וכו', אך העיקר כפי מנהגינו. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה מב, עמוד תקטז].

מג יש אומרים שצריך לומר בנוסח ברכת יוצר "מתנשאים לעומתם, משבחים ואומרים, וכו'". אך אין המנהג כן, אלא אומרים "מתנשאים לעומת השרפים, לעומתם משבחים ואומרים", והנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה ב, קונטרס הנוסחאות הערה מג עמוד תקיז].

מד צריך לומר בברכת יוצר "רצון קוניהם", ולא לומר רצון קונם. וכן בברכת הלבנה אומרים: ששים ושמחים לעשות רצון קוניהם. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה מד עמוד תקיז].

מה בנוסח ברכות קריאת שמע יש לומר: בשפה ברורה ובנעימה, קדושה כולם כאחד וכו'. ויש להפסיק בין תיבת ובנעימה, לתיבת קדושה. ובתיבת קדושה תהיה הדל"ת בניקוד שורוק. ויש נוהגים לומר, ובנעימה קדושה, [הדל"ת בחולם] כולם וכו'. ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה מה, עמוד תקיח].

מו יש לומר לאל ברוך נעימות יתנו, בניקוד קמ״ץ תחת תיבת הלמ״ד של תיבת לאל, ולא בניקוד שוא. ובתיבת למלך אל חי יאמר הלמ״ד בפתח. ומה שכתבו תלמידי רבינו האר״י לאומרו בקמץ, הוא לפי מבטא הספרדים, ההבדל בין קמץ לפתח אינו ניכר כל כך. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה מו, עמוד תקיט].

מז מנהגינו לומר ״אהבת עולם״. ומנהג האשכנזים לומר אהבה רבה. וכל זה בשחרית, אבל בתפלת ערבית הכל אומרים אהבת עולם. ומכל מקום אם טעו ואמרו אהבת עולם או אהבה רבה, יצאו ידי חובה. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה מז].

מח בנוסח ברכת אהבת עולם נכון לומר ״ולא נבוש ולא נכלם״ עם וא״ו. ואומרים מארבע כנפות הארץ, בלי תיבת ״כל״. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה מח עמוד תקכ].

מט בברכת אהבת עולם, יש מתושבי ארץ ישראל שנוהגים לומר: והוליכנו מהרה קוממיות ״בארצנו״, ולא ״לארצנו״, שהרי הם נמצאים בארץ ישראל באופן קבוע. ומכל מקום נראה שלא לשנות את הנוסח הרגיל אצלינו, שכוונת האומרים והוליכנו מהרה קוממיות לארצנו הוא על כלל ישראל הנמצאים בחוץ לארץ, שיזכו גם הם ללכת קוממיות לארץ ישראל. והרי אנו תושבי ארץ ישראל אומרים במוסף של שבת וראש חודש, יהי רצון מלפניך ה׳ אלהינו ואלהי אבותינו שתעלינו בשמחה ״לארצנו״. וכן נוהגים תושבי ירושלים לומר במוסף של יום טוב: ״והביאנו ה׳ אלהינו לציון עירך ברנה ולירושלים עיר מקדשך בשמחת עולם״. והכוונה גם כן על כלל ישראל. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה מט, עמוד תקכ].

נ מנהגינו לומר משיב הרוח ומוריד הגשם, הגימ״ל בסגול. ואין לשנות ולומר הגימ״ל בקמ״ץ. [ובנוסח תיקון הטל טוב להשמיט התיבות: ״לך לשלום גשם ובא בשלום טל״. ובפיוט שקודם תיקון הטל מנהגינו לומר לשוני כוננת בכ״ף ולא בבי״ת]. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה נ, עמוד תקכא].

נא בנוסח ברכת אתה חונן יש אומרים ״לאדם דעת״ הלמ״ד בקמ״ץ, ויש שאומרים הלמ״ד בשוא. וכן מנהגינו. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה נא, עמוד תקכג].

נב בברכת אתה חונן הנוסח הנכון הוא: חכמה בינה ודעת. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה נב, עמוד תקג].

נג בברכת אתה חונן יש שכתבו לומר ״חננו מאתך״ בלי אות וא״ו. וחילקו בזה בין מוצאי שבת, לשאר ימי החול. אולם בנוסח הרמב״ם, ובמחזור ויטרי, ובסדר רב עמרם גאון, ובסידור רבי יהודה בן יקר, הנוסח הוא ״וחננו מאתך וכו׳״, עם וא״ו, בין בחול בין במוצאי שבת. וכן מנהגינו לומר ״וחננו מאתך וכו׳״ בין בחול בין במוצאי שבת. [ילקו״י, תשס״ד, תפלה ב, קונטרס הנוסחאות הע׳ נג עמוד תכג].

נד מנהג הספרדים לומר בחורף ״ברך עלינו״ ובקיץ ״ברכנו״. ואין ומנהגינו מיוסד על פי דברי האר״י ז״ל. ומנהג האשכנזים לומר תמיד ״ברך עלינו״ ובחורף אומרים ״ותן טל ומטר לברכה״. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה נד, עמוד תכד].

נה יש להזהר בברכת המינים שלא להוסיף על ארבע לשונות אלו ומלכות הרשעה מהרה ״תעקר ותשבר ותכלם ותכניעם״. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה נה, עמוד תקכה].

נו הנוסח המדוייק והנכון בתפלה בחתימת ברכת המינים, ״שובר אויבים ומכניע זדים״. וכן היה המנהג פשוט לומר ״ומכניע זדים״, ואין לשנות. [שארית יוסף חלק ג עמוד רנ. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה נו, עמוד תקכו].

נז בברכת ״על הצדיקים ועל החסידים״ שבתפלה, צריך לומר: ״ועל זקניהם״ ועל פליטת בית סופריהם, לפי נוסח הספרדים ועדות המזרח. ולפי נוסח אשכנז צריך לומר: ״ועל זקני עמך בית ישראל״. ושלא כאלה שנוהגים להשמיט לגמרי ״ועל זקניהם״, ופני זקנים לא נהדרו, וזה הוא בניגוד גמור למה שמבואר בתלמוד ובפוסקים, שצריך לכלול זקנים בברכת על הצדיקים, וכן מנהגינו, וכן עיקר. [שארית יוסף חלק ג עמוד רנא. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה נז].

נח בברכת את צמח נכון להוסיף: ״קוינו וצפינו״. ומכל מקום אין להקפיד בזה כל כך, ואפשר לומר קוינו וכו׳. [כה״ח פלאג׳י. שאר״י ח״ג עמוד רנא. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה נח].

נט בברכת שמע קולינו נכון להוסיף: חוס ורחם עלינו. ואין להתחיל באב הרחמן וכו׳. ומכל מקום אין להקפיד בזה כל כך. [רמב״ם. שעה״כ. אדמת יהודה. שארית יוסף חלק ג עמוד רנב. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה נט, עמוד תקלה].

ס בנוסח ״יעלה ויבא״ שאומרים בראש חודש נכון יותר לומר ביום ראש ״החדש״ הזה. [ולא ראש חדש הזה]. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה ס, עמוד תקלה].

סא בנוסח יעלה ויבא יש האומרים באופן כזה: יעלה ויבא, יגיע יראה וירצה, ישמע ויפקד ויזכר וכו׳. וכן הנוסח בסידורים ישנים. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה סא, עמוד תקלו].

סב הנוסח הנכון לומר ביעלה ויבוא כמנהגינו ״לחן ולחסד ולרחמים, לחיים טובים ולשלום״. ומנהגינו לקרוא את הלל בראשי חדשים בלא ברכה, וכן בחול המועד פסח. אבל בימי חג הסוכות, חג השבועות, יום טוב ראשון של פסח, ושמונת ימי חנוכה, מברכים בלשון ״לגמור את הלל״. ואם טעה ובירך לקרוא את ההלל כמנהג האשכנזים, יתקן מיד תוך כדי דיבור ויאמר לגמור את ההלל, ואם עבר זמן תוך כדי דיבור, יצא, ואין לחזור לברך. [ילקוט יוסף, שם, הערה סב, עמוד תקלו].

סג יש נוסחאות בתפלת מוסף שבראש חודש, לומר ״את מוספי״ גם כשראש חודש חל בחול. אך המנהג פשוט כשחל ראש חודש ביום חול אומרים במוסף: את מוסף וכו׳, וכשחל בשבת אומרים ״את מוספי״ כדי להבדיל בין קדושה לקדושה. [ילקוט יוסף, שם, הערה סג, עמוד תקלז].

סד במוסף של ראש חודש יש אומרים שצריך לומר מעין החתימה סמוך לחתימה, ולכן צריך להוסיף כי בעמך ישראל וכו׳, וחוקי ראשי חדשים וכו׳. ויש חולקים. ואין לשנות בדבר זה מן המנהג. ואומרים: ״ושירי דוד עבדך נשמע בעירך אמורים לפני מזבחך״. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה סד, עמוד תקלח].

סה יש אומרים שאין לומר במוסף של ראש חודש ״את מוסף יום ראש חודש ״הזה״, אך מנהגינו כן לומר תיבת ״הזה״, ואין לשנות מן המנהג. וכן מנהגינו לומר ראש ״החודש״ הזה. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה סה, עמוד תקלח].

סו במוסף של ראש חודש בשנה מעוברת מוסיפים: ״ולכפרת פשע״. ואם שכח להוסיף זאת אינו חוזר. ויש לומר תוספת זו עד ר״ח אדר ב׳, ועד בכלל. אבל מראש חודש ניסן ואילך אין צריך להוסיף תיבות אלה. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה סו].

סז בברכת מודים יש לומר: ״ומגן ישענו אתה הוא, לדור ודור נודה לך וכו׳״, שתיבות לדור ודור נמשכות לתיבת נודה וכו׳. ויש להדגיש אות הלמ״ד של לך, ככתוב בתהלים. [שארית יוסף חלק ג עמוד רנב. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה סז, עמוד תקלט].

סח בנוסח על הנסים בחנוכה ובפורים יש לומר ״ועל הנסים״ עם וא״ו, כי הוא המשך למה שאומר מקודם, מודים אנחנו לך וכו׳ ועל נסיך שבכל יום עמנו וכו׳, ובהמשך לזה אומר ועל הנסים וכו׳. [שארית יוסף חלק ג עמוד רנב. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה סח עמוד תקלט].

סט בנוסח על הנסים בחנוכה צריך לומר בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול חשמונאי, הנו״ן בפתח, והאל״ף נחה, ואינה נרגשת כלל. ומכל מקום האומר חשמונאי, באלף בחיריק, אין מזניחין אותו. [שארית יוסף חלק ג עמוד רנג. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה סט, עמוד תקמא].

ע בנוסח על הנסים בחנוכה צריך לומר: כשעמדה מלכות יון הרשעה. ואין לומר כשעמדה עליהם, כיון שאומר אחר כך על עמך ישראל. ויש לומר הרשעה הרי״ש בשוא והשי״ן בקמץ. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה ע, עמוד תקמג].

עא בנוסח על הנסים בחנוכה יש לומר לשכחם ״תורתך״, ולא מתורתך. [ילקו״י, הערה עא עמוד תקמג].

עב בימי החנוכה יש לומר המזמור של יום, ואחר כך מזמור שיר חנוכת הבית לדוד, שתדיר ואינו תדיר — תדיר קודם]. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה עב].

עג בנוסח על הנסים בפורים יש לסיים ״ועשית עמהם נסים ונפלאות״ ולא נס ופלא. שאחר שהתחלנו ב״על הנסים״ לשון רבים, אין למעט לומר נס ופלא. [שארית יוסף חלק ג עמוד רנג. ילקוט יוסף, מהדורת תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה עג, עמוד תקמד].

עד כשאין כהנים ואומר השליח צבור אלוקינו ואלוקי אבותינו ברכנו בברכה המשולשת וכו׳, צריך לומר בברכה, אות בי״ת הראשונה בניקוד פת״ח. והשניה דגושה. ויש אומרים המשולשת בתורה, שהם שלשה פסוקים בתורה, ויש אומרים בברכה המשולשת, ואחר כך בתורה הכתובה וכו׳. ויותר נכון לומר המשולשת בתורה. [שארית יוסף ח״ג עמוד רנד. ילקו״י שם, הערה עד, עמוד תקמד].

עה כשאין כהנים ואומר השליח צבור אלוקינו ואלוקי אבותינו וכו׳, צריך החזן לסיים בסוף: ושמו את שמי וכו׳, והאשכנזים נוהגים שלא לאומרו. ואין העם עונים אמן אחר ברכת כהנים של השליח צבור, אלא כן יהי רצון. [שארית יוסף חלק ג עמוד רנד. ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה ב, קונטרס הנוסחאות הערה עה].

עו בנוסח שים שלום צריך לומר: חן וחסד ״צדקה ורחמים״ [והיינו דצריך לומר צדקה גם בתחלת הברכה]. וכך היה הנוסח בסידורים ישנים. [שארית יוסף ח״ג עמ׳ רנה. ילקו״י שם, תשס״ד, הערה עו, עמו׳ תקמה].

עז צריך לומר ״כולנו כאחד״ ולא יאמר כולנו כאחת, שהרי הכוונה היא לאברהם אבינו ע״ה דכתיב בו כי אחד קראתיו. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה עז עמוד תקמה].

עח בנוסח שים שלום יש לומר, כי באור פניך, משום דכתיב באור פני מלך חיים, וכתיב, באור פניך יהלכון, ואין אומרים ממאור פניך. והנוסח הוא "וטוב בעיניך לברכנו" ואין לומר "וטוב יהיה בעיניך". [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה עח, עמוד תקמה].

עט בנוסח אל ארך אפים וכו', צריך לומר: "גדולת רחמיך וחסדך תזכור היום לזרע ידידך כמו שהודעת לענו מקדם וכו'". [שאריית יוסף חלק ג עמוד רנה. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה ב, שם הערה עט עמוד תקמו].

פ המנהג אצל הספרדים בארץ ישראל לומר מה נאמר לפניך יושב מרום קודם י"ג מדות. ואין לנו לשנות ממנהגינו. ומנהגינו לאומרו רק בשני וחמישי, ולא בכל יום. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רנה. ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה פ, עמוד תקמו].

פא מנהגינו לומר בברכות התורה, בברכה שאחר הקריאה בתורה, אשר נתן לנו תורתו תורת אמת, וחיי עולם וכו'. ומנהג אחינו האשכנזים לומר, אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם וכו'. ואין לשנות מן המנהג. ובנוסח ברכת ההפטרה בשבת חוה"מ, מנהגינו שלא להזכיר בחתימה פסח או סוכות, אלא חותמים מקדש השבת אמן, בלבד. [ילקו"י, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה פא, עמ' תקמו].

פב הנוסח הנכון בקדיש תתקבל הוא: "תתקבל צלותנא ובעותנא עם צלותהון ובעותיהון דכל בית ישראל וכו'", כדי לכלול עצמנו עם כלל ישראל. ויש מבני תימן הנוהגים לומר תתקבל צלותכון ובעותכון עם צלותיהון ובעותיהון דכל ישראל. אך מנהגינו כנזכר. [ילקו"י, תשס"ד, שם הע' פב עמ' תקמז].

פג יש לומר בקדיש תתקבל "קדם אבונא דבשמיא ואמרו אמן", ולדלג תיבת וארעא. שהרי בתואר אבונא לא שייך להזכיר בו על הארץ, אלא אבינו שבשמים. וכן גירסת הרמב"ם, והרשב"א, ועוד. וכן מנהגינו. [ובדברים כגון אלו ראוי לשנות בנוסח התפלה. ובפרט שבשנים קודמות כך היו הכל נוהגים לומר, ובאחרונה שינו שלא כהוגן להוסיף תיבת וארעא]. ומכל מקום אם השליח צבור מסכים לשנות ממנהגו לומר אבונא דבשמיא וארעא, אין לעשות בשביל זה מחלוקת, ורק צריך להסביר בלשון רכה שעדיף לשנות הנוסח ולדלג תיבת וארעא. אך בקדיש "על ישראל" יש לומר מארי שמיא וארעא. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה פג].

פד בעשרת ימי תשובה יש לסיים בקדיש תתקבל שאחר החזרה "עושה השלום". אבל בקדיש תתקבל שבתפלת ערבית אין צריך לומר השלום. וכן בשאר הקדישים. ובקדיש תתקבל שאחר ברכת מעין שבע בשבת שובה, האומר עושה השלום, יש לו על מה שיסמוך. ומי ששכח לומר השלום אין בכך כלום, [כי גם תיבת עושה גימטריה ספריא"ל], ורחמנא ליבא בעי. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה פד, עמוד תקמט].

פה יש נוהגים לומר בקדיש "על ישראל" יהא לנא ולכון ולהון וכו', ויש שאומרים יהא לנא ולהון ולכון, ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, שם, הערה פה, עמוד תקנא].

פו בעלינו לשבח יש לומר: "שלא שם חלקינו כהם וגורלנו ככל המונם". ומלת שלא חוזרת גם על הסיפא, וכאילו אמר ולא גורלנו ככל המונם. ולא נהגנו לשנות ולומר ולא גורלינו ככל המונם. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רנה. ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה פו, עמוד תקנב].

פז בתפלת ערבית יש לומר: "ואהבתך לא תסור ממנו לעולמים", ואין להוסיף וחמלתך, שאם כן היה צריך לסיים לא יסורו ממנו לעולמים. [שאר"י ח"ג עמוד רנו. ילקו"י, תשס"ד, תפלה ב, הערה פז עמוד תקנג].

פח בברכת אהבת עולם שבערבית חותמים: "בא"י אוהב את עמו ישראל". [ומלת "את" באה לרבות את הגרים]. אך בשאר סידורי האשכנזים הושמטה מלת "את". [ילקוט יוסף, הערה פח עמוד תקנג].

פט בתפלת ערבית יש נוהגים לומר בנוסח אמת ואמונה: "האל העושה לנו נסים ונקמה בפרעה" וכו'. ויש אומרים האל העושה לנו נקמה בפרעה, ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רנו. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה פט, עמוד תקנג].

צ בברכת השכיבנו המנהג לומר "כי אל שומרנו ומצילנו אתה מכל דבר רע ומפחד לילה". [שאריית יוסף חלק ג עמוד רנז. ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה צ, עמוד תקנד].

צא הנוסח הנכון בחתימת הברכה הוא: "ברוך אתה ה' שומר את עמו ישראל לעד אמן". [ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה צא, עמוד תקנד].

צב בברכת השכיבנו יש המוסיפים שומר את עמו ישראל מכל דבר רע לעד. ואין זה נכון להוסיף בתוך חתימת הברכה נוסח שלא הוזכר בראשונים. ומכל מקום אין לגעור במי שמוסיף מכל דבר רע. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה צב, עמוד תקנד].

צג כבר פשט המנהג אצל הספרדים לענות אמן אחר ברכת עצמו של ברכת השכיבנו, שעונים אמן אחר ב' ברכות הבאות ביחד. וכן המברך עצמו עונה אמן אחר ברכות ההפטרה. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רנח. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה צג, עמוד תקנה].

צד בברכת השכיבנו בליל שבת יש לומר: "ופרוס עלינו ועל ירושלים עירך סוכת שלום", בלי תיבת רחמים. ואם טעה וחתם בשבת: "שומר את עמו ישראל לעד אמן", או שחתם בימי החול "הפורס סוכת שלום וכו'", ולא תיקן בתוך כדי דיבור, יצא. [שארית יוסף חלק ג עמוד רנח. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה צד, עמוד תקנה].

צה בנוסח "נשמת כל חי" שבתפלת שחרית של שבת יש לומר: "וה' אלהים אמת לא ינום ולא יישן". ותיבת "ער" נמחקת. [שארית יוסף חלק ג עמוד רס. ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, שם, הערה צה, עמוד תקנז].

צו בנוסח נשמת כל חי אומרים: "המשיח אלמים והמפענח נעלמים וכו'". והיא הוספה מזמן הקדמונים לרמוז על הנס אשר פעל ועשה רבינו קלונימוס בעל הנס, שהחיה את המת, והקב"ה שם דבריו בפיו של הנער הנרצח, כדי לפענח נעלמים ולגלות המסתורין מי הוא הרוצח, להצלתם של ישראל. [שארית יוסף חלק ג עמו' רס. ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה צו עמ' תקנח].

צז בנוסח נשמת כל חי צריך לומר "הן הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו את שמך מלכנו תמיד" ותיבת "וישוררו" נמחקת, כי תיבת וישוררו אינה מתאימה עם את שמך מלכנו תמיד. [שארית יוסף חלק ג עמוד רסא. ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה צז, עמוד תקנח].

צח בנוסח נשמת כל חי צריך לומר "וכל עין לך תְצַפֶּה" [התי"ו בשו"א והצד"י בפתח]. ודלא כהאומרים"תְצָפֶּה" [אות ת' בחיריק ואות צ' בשוא]. [שארית יוסף חלק ג עמוד רסא. ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה צח, עמוד תקנט].

צט בנוסח תפלת שבת מנהגינו לומר "שרפים וחיות ואופני הקודש". ויש אומרים שרפים ואופנים וחיות הקודש. ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד. [שארית יוסף חלק ג עמוד רסא. ילקו"י, הערה צט עמוד תקס].

ק במוסף של שבת המנהג פשוט לומר "תכנת שבת", ולא למשה צוית. ובנוסח תכנת שבת יש אומרים שיש לומר "תיקנת שבת" באות ק'. ומכל מקום מנהגינו לומר "תכנת שבת" באות כ', והוא נוסח יותר נכון. [שארית יוסף חלק ג עמוד רסב. ילקו"י, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה ק עמוד תקסא].

קא בנוסח קודשת כתר במוסף של שבת ויום טוב, יש לומר עם עמך ישראל קבוצי מטה. ובמוסף של ראש חודש יש לומר "ועמך ישראל קבוצי מטה". וכמו שנדפס בסידור חזון עובדיה. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קא, עמוד תקסב].

קב יש נוהגים לומר בתפלת מוסף בשבת: "וגם האוהבים דבריה וכו'", ויש שאומרים "וגם אוהבי דבריה גדולה בחרו". ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד, דלשני הגירסאות יש סימוכין בדברי הקדמונים. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קב].

קג בכמה סידורים יש הוספה בסוף הנוסח של תכנת שבת: "ותצונו להקריב בה קרבן מוסף שבת כראוי". וכתב הרב בן איש חי שאין לאומרה. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, שם, הערה קג, עמוד תקסד].

קד במנחה של שבת צריך לומר "ומי כעמך כישראל", ולא כעמך ישראל. [שארית יוסף חלק ג עמוד רסג. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קד, עמוד תקסד].

קה במנחה של שבת סמוך לחתימת ברכת אתה אחד יש לומר "וינוחו בו". ומכל מקום האומר שבתות קדשך וינוחו בם, אין מזניחין אותו, ואין צריך להעיר לו. אבל השואל מה לעשות, יש להורות לו לומר גם במנחה וינוחו בו. [שרק בתפלת ערבית של ליל שבת יש לומר וינוחו בה, אך בתפלות היום יש לומר בכולן וינוחו בו]. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, תשס"ד, הערה קה, עמוד תקסה].

קו בנוסח תפלת מוסף של ראש חודש יש לומר: זכרון לכולם יהיה. והאומרים זכרון לכולם יהיו, יש להם על מה שיסמוכו. [שארית יוסף חלק ג עמוד רסג. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה ב, שם, הערה קו, עמוד תקסו].

קז בנוסח ברכת הלבנה יש לומר: סימן טוב תהי לנו ולכל ישראל. [ילקוט יוסף, שם, הער' קז עמוד תקסו].

קח יש לומר בברכת הלבנה: ברוך יוצרֵך [בניקוד צירי], ברוך עושֵך, ברוך קונֵך, ברוך בוראֵך, בניקוד ציר"י. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קח, עמוד תקסו].

קט בברכת הלבנה נכון לומר: "אלמלא זכו בני ישראל". ולא אלמלא לא זכו וכו'. [שארית יוסף חלק ג עמוד רסג. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קט, עמוד תקסז].

קי בברכת הלבנה אומרים: ששים ושמחים לעשות רצון קוניהם וכו'. [ולא לעשות רצון קונם]. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קי, עמוד תקסז].

קיא מי שאינו יודע בעל פה לומר נוסח ברכת הלבנה, אין לו לומר בקיצור "ברוך אתה ה' אמ"ה מחדש חדשים" שיש כאן ספק לאו ואיסור של לא תשא. אך אם עבר ובירך בנוסח הברכה הקצרה, יצא ידי חובה בדיעבד, ואינו חוזר לברך ברכת הלבנה בנוסח הארוך. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קיא, עמוד תקסז].

נוסחאות התפלה במועדי השנה

קיב בנוסח התפלה בראש השנה וביום הכפורים, צריך לומר "שהשלטון" לפניך, שזה יותר מדוייק. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קיב, עמוד תקסט].

קיג במוסף של ראש השנה אומרים: ועקידת יצחק [היום] לזרעו תזכור, ולא לזרע יעקב תזכור. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רסד. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה ב, קונטרס הנוסחאות הערה קיג, עמוד תקסט].

קיד גם כשראש השנה חל בשבת יש לומר בתפלה: כי שומע קול שופר אתה וכו'. ויחתום שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים. ולא יאמר "היום" ברחמים. [ילקוט יוסף, שם, הערה קיד, עמוד תקע].

קטו כשחל ראש השנה במוצאי שבת, מוסיפים בתפלה "ותודיענו" וצריך לומר בסיום: ואת יום השביעי משמת ימי המעשה קדשת, והבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך. [והיינו שצריך להפסיק בין תיבת קדשת לתיבת והבדלת שאחריה]. וכן בנוסח ההבדלה של יקנה"ז צריך לומר: "ואת יום השביעי משמת ימי המעשה הקדשת, והבדלת והקדשת את עמך ישראל בקדושתך". [שאריית יוסף חלק ג עמוד רסד. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קטו, עמוד תקע].

קטז בנוסח כל נדרי צריך לומר: ודי אסרנא על נפשתנא מיום הכפורים שעבר, עד יום הכפורים הזה שבא עלינו לשלום, ודי נאסר על נפשתנא מיום הכפורים הזה עד יום הכפורים שיבא עלינו לשלום. וכופלים הנוסח ג' פעמים. [שאריית יוסף ח"ג עמוד רסד. ילקוט יוסף, שם, הערה קטז, עמוד תקעא].

קיז מה שנדפס במחזורים בוידוי הארוך של יום הכפורים: לא ענינו ברוך הוא וברוך שמו, יש לדלג זאת, שאין צריך לאומרו. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רסד. ילקוט יוסף, תשס"ד, שם, הערה קיז, עמוד תקעב].

קיח בנוסח וידוי של רבנו נסים ביום הכפורים נכון לומר: אבל אני בער ולא יודע וכו', "כרשע ולא צדיק". [שאריית יוסף חלק ג עמוד רסד. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קיח, עמ' תקעג].

קיט כשחל יום כפור בשבת ראוי שלא לומר קודם "קדשנו במצותיך" את הפתיחה: "אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו", אלא אם כן יש מנהג ברור בבית הכנסת שכן אומרים. וביום חול לכולי עלמא אין אומרים אותו. ואף בשבת אם טעה השליח צבור ולא אמרו, אפילו אם נוהגים בבית כנסת זו לומר, אין לגעור בחזן, הואיל וכך הוא מעיקר הדין. ואמנם בברכה מעין שבע שבליל יום הכפורים שחל בשבת, אומרים "אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתינו". [שאריית יוסף חלק ג עמוד רסד. ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קיט, עמוד תקעד].

קכ בתפלות ראש השנה ויום הכפורים, וכן בתפלות המועדים, בנוסח ותתן לנו, צריך לומר "באהבה" מקרא קודש גם כשחל בחול. [שאריית יוסף ח"ג עמוד רסה. ילקוט יוסף, שם, הערה קכ, עמוד תקעד].

קכא בתפלת מוסף של יום הכפורים שחל בחול, צריך לומר "את מוסף". ומה שכתבו באיזה מחזורים לומר "את מוספי" גם ביום הכפורים שחל בחול, טעות הוא בידם, וראוי לשנות ולתקן הנוסח כנז'. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קכא, עמוד תקעה].

קכב בתפלות ג' הרגלים, וראש השנה, שחלו בשבת, מנהג הרבה עדות לומר לפני סיום ברכת אתה בחרתנו "אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו, קדשנו וכו'". וכשחל בחול מתחילים קדשנו במצותיך. אך הרבה עדות אינם אומרים נוסח זה כלל, אפילו כשחל בשבת, ונהרא נהרא ופשטיה. והאומרים אותו בשלש רגלים כשחלו בשבת, יש להם על מה שיסמוכו. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רסה. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קכב, עמוד תקעז].

נוסח הברכות השונות

קכג בנוסח ברכת הדלקת נרות חנוכה יש לומר: "להדליק נר חנוכה" ולא של חנוכה. וגם אם ממנה שליח להדליק בשבילו נר חנוכה, השליח יברך להדליק נר חנוכה, ולא צריך שישנה לומר על הדלקת נר חנוכה. [שאריית יוסף חלק ג עמוד רסה. ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קכג].

קכד נוסח הברכה השניה של הדלקת נרות חנוכה: "שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה". ולא כאותם האומרים ובזמן הזה. ומכל מקום האומרים עם ו' אין מזניחין אותן. [שארית יוסף חלק ג עמוד רסה. ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קכד, עמוד תקפ].

קכה בנוסח ברכה אחרונה של המגילה יש לומר "האל הרב את ריבנו". וחותמים "בא"י הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם האל המושיע". ויש מוסיפים "האל הנפרע וכו'". והאומרים כן יש להם על מה לסמוך, ואין מזניחין אותם. אך לכתחלה אין לומר בחתימה "האל" הנפרע. [שארית יוסף חלק ג' עמוד רסה. ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קכה, עמוד תקפ].

קכו אין לשנות מנוסח נחם הנאמרת בכל התפלות של תשעה באב, כי מקום המקדש וסביבותיו נתונים ביד זרים, ומלאים גילולי עכו"ם, ובפרט שגם הרוחניות של ירושלים היא בעוונותינו הרבים בשפל המדרגה, בהרס חומת הצניעות, וחילולי שבת, ה' יחזירם בתשובה, ולכן כל המשנה ידו על התחתונה. ויש לומר נוסח נחם בכל ג' התפלות של תשעה באב, ולחתום מנחם ציון בבנין ירושלים. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קכו, עמוד תקפא].

קכז בברכת המזון מנהגינו לומר "ועל הכל" [עם וא"ו]. ומכל מקום הנוהגים לומר על הכל בלי וא"ו, יש להם על מה שיסמוכו. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קכז, עמוד תקפב].

קכח בברכת המזון יש שאומרים "ומברכים אותך" וכו', הכ"ף בניקוד שוא, ולא בניקוד קמ"ץ. ויש הגורסים ומברכים את שמך [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קכח, עמוד תקפב].

קכט בנוסח רצה והחליצנו שאומרים בברכת המזון בשבת, נכון לומר: כי יום גדול וקדוש וכו' והגם שאכלנו וכו'. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קכט].

קל בנוסח ברכת אשר נתן שבתות וכו', [למי ששכח לומר רצה והחליצנו בב' סעודות ראשונות של שבת, ונזכר אחר שחתם בונה ירושלים], צריך לומר: "אשר" נתן. ואם אמר שנתן, יצא. [ילקו"י תפלה ב' עמו' תקפג].

קלא בנוסח ברכה רביעית שבברכת המזון נכון לומר "לעד האל אבינו וכו'". [שם, תפלה ב' עמ' תקפד].

קלב מנהגינו לומר בנוסח הרחמן שבברכת המזון "בהיתר ולא באיסור", ואין צריך לדלגו. [ילקוט יוסף, מהדורת תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קלב, עמוד תקפד].

קלג מנהגינו לומר "הרחמן הוא יוליכנו מהרה קוממיות לארצנו", וגם תושבי ארץ ישראל אינם צריכים לשנות ולומר "בארצנו". [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קלג, עמוד תקפז].

קלד בברכה מעין שלש בסמוך לחתימה נכון לומר: ונודה לך על הארץ ועל המחיה [ואין אומרים ועל הכלכלה] וכו'. ויש שנוהגים לומר "ונודה לך ה' אלהינו על הארץ ועל המחיה וכו'". ויש שאומרים "ונודה לך על הארץ ועל המחיה" בלא להזכיר שם ה'. והנכון לנהוג כסברא ראשונה, ומכל מקום הרוצה לומר ונודה לך ה' אלוקינו על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה, רשאי לומר כן, ואין צריך לשנות ממנהגו. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קלד, עמוד תקפז].

קלה בחתימת הברכה צריך לומר: ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה. ואין להוסיף "ועל הכלכלה" כפי שמודפס בכמה סידורים. שהרי קיימא לן שאין חותמין בשתים. ואף מי שהורגל לחתום "על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה", ישנה את מנהגו כאמור. [ילקו"י, תשס"ד הע' קלה עמ' תקפח].

קלו בנוסח ה"לשם יחוד" שאומרים קודם ספירת העומר, צריך לומר: הריני בא לקיים מצות ספירת העומר, ולא לומר "מצות עשה", כי לדעת רוב הראשונים ומרן השלחן ערוך, ספירת העומר בזמן הזה מדרבנן, ואם כן היאך יאמר הריני בא לקיים מצות עשה. ועל כגון זה נאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קלו, עמוד תקצב].

קלז בנוסח ספירת העומר צריך לומר "היום יום אחד לעומר" ולא בעומר. [ילקו"י שם הע' קלז עמ' תקצד].

קלח בנוסח ברכת העירוב יש לומר: אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב. ואם עושה עירובי תבשילין ועירובי חצרות בבת אחת, יברך על מצות עירובין. ואם בירך אקב"ו על מצות עירוב יצא ידי חובה לשניהם. [ילקוט יוסף, שם, תפלה ב, הערה קלח, עמוד תקצד].

קלט בנוסח ברכת המזון בבית האבל יש לחתום: "מנחם ציון בבנין ירושלים", אך החותם מנחם אבלים בבנין ירושלים, כפי נוסח הסידורים, אין למחות בידו. ובשבת כשסועד עם אחרים, אף על פי שמברכים ברכת המזון בלחש, לא יחתום כדרך שחותם בחול, שאין להראות אבילות בפרהסיא בשבת. [ילקוט יוסף, תשס"ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קלט, עמוד תקצד].

קמ נוסח ברכת האילנות הוא: ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם. [ילקוט יוסף, תשס״ד, שם, הערה קמ, עמוד תקצה].

קמא בברכת בורא נפשות יש לומר: וחסרונן, ולא וחסרונם. ומנהגינו לומר ״על כל מה שבראת״, (בת׳) ולא על כל מה שברא. וחותם ״ברוך חי העולמים״ בלי שם ומלכות. ומנהגינו לחתום ״ברוך חַי העולמים״ בניקוד פת״ח. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הע׳ קמא, עמ׳ תקצה].

קמב מנהגינו לחתום בברכת הגפן, בורא פרי הַגֶּפֶן, הגימ״ל בניקוד סגו״ל. ואין לשנות ולומר הַגֹּפֶן, הגימ״ל בניקוד קמ״ץ. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הע׳ קמב, עמ׳ תקצד].

קמג יש לומר בורא פרי הגפן, אות פ׳ דגושה. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, שם הערה קמג עמוד תקצח].

קמד מנהגינו לומר בנוסח ברכת האירוסין ״ברוך אתה ה׳ אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות [ואין אומרים והבדילנו] ואסר לנו את הארוסות, והתיר לנו את הנשואות לנו על ידי חופה בקידושין, ברוך אתה ה׳ מקדש עמו ישראל על ידי חופה בקידושין״. ויאמר בקידושין ״בית״ רפה בלא דגש, שישמע כאומר ״וקידושין״. והאומרים על ידי חופה וקידושין יש להם על מה שיסמוכו. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קמד, עמוד תקצח].

קמה אם אבי הבן מל את בנו בעצמו, מנהגינו לברך ״על המילה״, ולא משנים מנוסח מטבע הברכה לברך ״למול את הבן״. וכן פשט המנהג. ומכל מקום בדיעבד אם בירך למול את הבן, אינו מעכב. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קמה, עמוד תר].

קמו בברכת אשר קידש שאחר המילה נהגו לומר אשר קידש ידיד מבטן, אל חי חלקנו צורנו, צַוֵּה להציל ידידות שארנו משחת וכו׳. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קמו, עמוד תרב].

קמז לפני שמפרישים חלה מברכים: ״ברוך אתה ה׳ אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להפריש חלה תרומה״. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קמז, עמו׳ תרב].

קמח קודם שיקבע את המזוזה בפתח יש לברך: אשר קדשנו במצותיו וצונו ״לקבוע מזוזה״. וגם כשקובע כמה מזוזות בכמה פתחים, אין לו לשנות ממטבע הברכה, ויברך בלשון יחיד. ואם טעה ובירך ״על מצות מזוזה״, יצא. ויכול בעל הבית לכבד את הרב שיקבע מזוזה, ואז הרב יברך על קביעת מזוזה, ורק כשבעל הבית בעצמו קובע את המזוזה מברך לקבוע מזוזה. וכן בשאר המצוות, כגון העושה מעקה לעצמו מברך אשר קדשנו וכו׳ לעשות מעקה. ואם פועל ישראל עושה מעקה לאחרים, יברך אשר קדשנו וכו׳ על עשיית מעקה, וכן כל כיוצא בזה. [והעיקר לדינא שיש לברך בשם ומלכות על קביעת המעקה]. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קמח, עמוד תרד].

קמט פירות שיש בהם ריח טוב, מברך עליהם ״הנותן ריח טוב בפירות״, ואף על פי שיש נוסחאות אחרות בברכה זו, אשר נתן ריח טוב, אין להימנע משום כך מלהריח בפירות שיש בהם ריח טוב, ואדרבה, ראוי לו לאדם שיריח מהם ויברך עליהם. [ילקו״י שם, הערה קמט, עמוד תרט].

קנ נוסח ברכת הגומל היא: ״הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוּב״ והאות וא״ו שבתיבת טוב יש שניקדוה בחולם, ויש שניקדוה בשורוק. וכן מנהגינו לאומרה בשורוק. [ילקו״י שם הע׳ קנ עמוד תרי].

קנא בנוסח שעונים הקהל יש נוסחאות רבות, שיש אומרים: האל שגמלך כל טוב, הוא יגמלך כל טוב סלה. ויש אומרים: מי שגמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב סלה. [ילקו״י, שם, הערה קנא עמוד תריא].

קנב נוסח הזימון אצלינו הוא: הב לן ונבריך למלכא עילאה קדישא, ועונים שמים, ואומר המזמן: ברשות מלכא עילאה קדישא, [ובשבת מוסיפים וברשות שבת מלכתא], וברשות מורי ורבותי [המסובים], נברך שאכלנו משלו, ועונים: ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו. והוא חוזר ואומר ברוך שאכלנו וכו׳, ואם היו המסובים עשרה מוסיף אלהינו, ואומר: נברך אלהינו שאכלנו משלו. והאומר נברך לאלהינו, יש ללמדו הנוסח הנכון נברך אלהינו לבל יוסיף לומר באות ל׳. [שם עמ׳ תריב].

קנג בקידוש ליל שבת מנהגינו להשמיט תיבות ״כי הוא יום וכו׳״ ולומר ״זכרון למעשה בראשית תחילה למקראי קודש״. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קנג].

קנד הרואה חמה בתקופתה מברך בנוסח: ברוך אתה ה׳ אמ״ה״עושה מעשה בראשית״. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות הערה קנד, עמוד תרטז].

קנה אם מטביל כלי אחד, מברך עליו אשר קדשנו במצותיו וצונו על טבילת כלי. ואם הם שני כלים או יותר, מברך אקב״ו ״על טבילת כלים״. ובדיעבד, בין שבירך על כלי אחד על טבילת כלים, בין שבירך על טבילת כלים רבים על טבילת כלי, יצא. [ילקוט יוסף, שם, עמוד תריח, הערה קנה].

קנו נוסח הברכה כשרואים חכם גדול מישראל הוא: ברוך אתה ה׳ וכו׳ שחלק מחכמתו ליראיו. אך ברכת ״חכם הרזים״ אין מברכים כיום. ויש שמברכים בנוסח ״ברוך וכו׳ שנתן מחכמתו ליראיו״. ויש המברכים הנוסח הנז׳, שחלק מחכמתו וכו׳. ואין קפידא בזה. [ילקו״י, הערה קנו עמוד תריט].

קנז נוסח ברכת בדיקת חמץ היא: אקב״ו על ביעור חמץ. ואם בירך לבער חמץ יצא. ונוסח הביטול הוא: כל חמירא וחמירא, ולא וחמיעא. וטוב שיאמר באחד מג׳ הפעמים ולהוי ״הפקר״ כעפרא דארעא. [ילקוט יוסף, תשס״ד, תפלה כרך ב, קונטרס הנוסחאות, הערה קנז].